

TOVERBERG 33

J A A R G A N G 9 / 2 Z O M E R 2 0 1 4

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

"Ieder mens die genoeg schept in het voltooien van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

0498/73.58.73

hetbeleefdegenot@scarlet.be

BTW BE 0893.747.805

Rek. BE71 0014 8517 3969

www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Roland Ranson, Bart Mađou

Werkten ook mee: Leonor Wiesbauer,
Hans Vanhulle, Joel Vanbroeckhoven,
Riet Vanhaecke, Els Vermeir, Staf de
Wilde, Nicole De Vos, Els Durnez

Kaŕt: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Mađou

Foto's: Marie-Claire Devos, Bart Mađou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het
begin van elk jaargetijde. Een abbonement
nemen kan door lid te worden
van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor
hun bijdragen.

4 Kopiëren of citeren is toegelaten, mits
bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Interview: Wilfried Vandecasteele	4
4de Thomas Mann-lezing: road map	18
Book on the hill	23
Gedicht	26
De eerste zin	27
De verjaardag: Julio Cortazar	29
Elsenspels	40
Verwilderd	43
Waarheid & herinnering	45
Het wachten van Medea	49
Beleefd	52
Te beleven	57
Zelfbiografie: R	58
Favoriete boek: Nicole De Vos	64
De leesgroep	66

Woord vooraf

Beste lezer,

Na een prachtige lente, op het einde wel wat ontsierd door zwaar weer en hagelbollen als eieren zo groot, hopen we met deze 33ste Toverberg een pracht van een zomer binnen te glijden. En zomers gaat het er zeker aan toe in onderhavig nummer, alleen al omwille van het 'heugelijk' feit dat u op een extra bijlage, de (gereconstrueerde) lezing van Leonor Wiesbauer, onze 4de Thomas Mannlezing, getrakteerd wordt.

In ons **interview** maakt u kennis met de Aartrijkse kunstenaar Wilfried Vandecasteele, een man met vele talenten. In **de eerste zin** probeert ondergetekende u diets te maken dat de terminologie 'vreselijke kinderen van de moderne tijd' wel eens van toepassing zou kunnen zijn op onze generatie van babyboomers. Voor **de verjaardag** doen wij graag een beroep op het artikel van Joel Vanbroeckhoven verschenen in Aktief, het ledenblad van het Masereelfonds. Hij brengt hierin hulde aan de 100 jaar geleden in Brussel geboren Latijns-Amerikaanse auteur Julio Cortazar. In **book on the hill** laat Hans Vanhulle ons kennismaken met de jeugdhervindingen van Maxim Gorki, Staf de Wilde laat in **verwilderd** zijn licht schijnen over de politieke emoties of is het de emotionele politiek van Martha Nussbaum, Johan Debruyne verklaart in **waarheid en herinnering** na een omtrekkende, meanderende beweging zijn brandende liefde voor Hannelore en **Els Vermeir** lijkt in de ban van een bezwering.

De R van o.a. Ruskin en Ransmayr vormt in dit nummer de kapitale letter in de **selectieve zelfbiografie** van Bart Madou. U kunt er ook uitvissen hoe de befaamde filosoof Ludwig Wittgenstein in dit rijtje terechtgekomen is.

Ook de dichters komen in deze aflevering aan het woord. **Rietje Vanhaecke**, onze huisdichteres in 2014, heeft het over de (moderne) Pest en **Bart Madou** brengt in maar liefst negen strofes hulde aan een wachtende Medea. In **het favoriete boek** kijkt Nicole De Vos ons speels toe vanaf haar Ademschommel.

Wat wij gepresterd hebben tijdens de nu voorbijge lichte en wat ons te wachten staat in de nabije toekomst werd door Bart Madou mooi voor u opgelijst in de rubrieken **beleefd** en **te beleven**.

En... o ja, **de leesgroep**, las... natuurlijk.

Beste lezer, wij wensen u van ganser harte een fijne vakantie en hopen u bruinverbrand, goedgeluimd en cultureel verlicht terug te zien!

Roland Ranson

Interview Wilfried Vandecasteele

interview: Roland Ranson & Bart Madou

Het was een tijdje geleden dat we nog in Aartrijke te gast waren. Dit keer werden we aangenaam verrast helemaal op het einde van de Hendrik Consciencestraat in het huis van een ... schilder.

Wilfried, ben je geboren en getogen in Aartrijke?

Nee, ik ben afkomstig van Ichtegem, maar ik ben geboren in Oostende. Ik heb 25 jaar in Ichtegem gewoond en daarna, toen ik getrouwd was, 5 jaar in Roeselare. Uiteindelijk ben ik naar Aartrijke verhuisd omdat ik dan bij New Holland kon beginnen. Dat heb ik dan 30 jaar gedaan.

Ik was daar tekenaar. Ik tekende onderdelen van maaidorsers, wisselstukken dus. Van zo'n machine werden alle onderdelen getekend en die kregen dan een nummer en een benaming in vier tot vijf talen. Later ben ik doorgegroeid tot verantwoordelijke van de tekenaars, wij waren daar met z'n vieren.

En dat ging toen allemaal met de hand?

Inderdaad, elk stukje werd apart getekend met de hand, meestal met behulp van een mal. Op de duur ging dat vrij vlot hoor. Tekenen deed ik eigenlijk al van kindsbeen af.

Heb je een opleiding tekenen gevolgd?

Nee, niet bepaald. Ik was technicus, ik heb hoger secundair technische gevolgd. De technische kennis bezat ik dus wel: plannen lezen, de machine kennen in al zijn functies. Het omzetten van 2D naar 3D was eerder een kwestie van tekentalent en dat had ik blijkbaar. Later met de opkomst van de informatisering werd alles

via computer gedaan. Het tekenwerk werd dan grotendeels uitbesteed aan een tekenbureau.

Maar je had de tekenmicrobe dus al te pakken?

Dat klopt; tekenen is wel de basis in de kunst, alles begint met een schets vind ik. Eigenlijk ben ik een academische kunstenaar, ik heb altijd academie gevolgd.

Hoe lang heb je dat gevolgd?

Dat moet van 1985 tot pakweg 2010, 2011 geweest zijn, een goeie 25 jaar dus.

Ik ben van 1948, dus ik was 37 toen ik mij inschreef. Maar voordien had ik al tekencursussen gevolgd, maar in de academie ben ik in feite meer kunstenaar geworden. Je zit daar trouwens volop in het kunstenaarsmilieu. In de academie van Roeselare had ik wel een leraar van de oude stempel, Jos Desimpel. Bij hem ging het er zeer gedisciplineerd aan toe. Alles moest perfect zijn en als je een foutje maakte, moest je zonder pardon herbeginnen. Zijn principe was duidelijk: eerst het ambacht onder de knie krijgen, pas daarna ben je als kunstenaar vrij. Vandaag wordt die eerste stap helaas vaak overgeslagen.

Twee jaar geleden ben ik dan gestopt in de academie. Ik had er alle richtingen gevolgd en kon dus niet meer voortdoen. En nu ben ik al een tweetal jaren thuis aan het schilderen. Ik wil er de nadruk op leggen dat ik een goede opleiding gehad heb in de academie, vooral in het schilderen van naaktmodellen en portretten. Ik vind van mezelf dat ik een portretschilder ben, dat deed ik het liefst. Jammer genoeg heb ik maar één jaar Desimpel gehad. Hij kon zelf heel goed schilderen en vooral, hij kon goed lesgeven. Na dat ene jaar ging hij met pensioen en daardoor heb ik die opleiding dus niet kunnen vervolmaken.

Werd die leraar dan niet opgevolgd?

Nee, portret werd niet meer in het lessenpakket aangeboden. Ook dat heel fijn, heel realistisch schilderen viel weg. Er is dan wel iemand anders gekomen, maar die hanteerde een heel andere stijl van lesgeven. Je kreeg slechts één borstel en daarmee moest je het dan doen.

Maar om daar even op terug te komen, je voorkeur ging dus uit naar portret...

Ik heb dat altijd met bijzonder veel plezier gedaan. Ik ben jaren aan een stuk naar een rusthuis in Torhout geweest om daar de portretten van de bewoners te schilderen. Ook in een revalidatiecentrum in Izegem heb ik veel portretten gemaakt. Het grote probleem was echter dat de mensen niet graag poseerden, ze hadden precies schrik. Ik zat nochtans in de cafetaria, met mijn ezel voor mij, maar toch, de meesten leken beschaamd tegenover hun medebewoners en die drempel is bij de meesten altijd blijven bestaan.

Had je er geen last van dat de mensen over je schouder mee kwamen kijken?

Nee, helemaal niet. Hoewel, ik moet toegeven dat het een heel andere manier van werken is.

Voor mij is het belangrijkste echter dat er in een portret gelijkenis zit met de persoon die poseert, het portret moet echt lijken. De kijkers moeten spontaan kunnen zeggen: 'Dat is hem of haar!' En dat heb ik goed geleerd in de academie. Vaak is het echt millimeterwerk.

Welke disciplines heb je nog gevolgd?

Ik ben dan terechtgekomen in Monumentale, waar je alle richtingen kon volgen, grafiek, beeldhouwen enz.. Dat vond ik heel interessant.

We kregen de opdracht eens iets aparts te maken. Ik wilde een aantal kleine beeldjes maken. Door nadenken en zoeken kwam ik bij die fotograaf Muybridge¹ terecht, weet je wel. De motoriek op zijn foto's boeide mij. Ik tekende dan eerst een geraamte uit en ik fabriceerde dan een sculptuur in ijzerdraad, volgens de juiste verhoudingen. Voor de gewrichten gebruikte ik van die suikertjes voor elektrische verbindingen. Zo ontstond het geraamte van mijn beeldje. Daarover legde ik dan plastic dat ik met een brander smolt en tenslotte werd het geheel bespoten met zilververf. Ik

¹ In 'The Human Figure in Motion' legde Eadweard Muybridge (1830 - 1904) bewegingen van mensen door middel van reeksen kleine foto's vast in allerlei posities.

maakte zo een tiental van die figuurtjes (zie p. 11); ze hebben nog allemaal in de kerk hier gestaan tijdens pARTcours.

Een hele voorbereiding dus...

Dat vergt inderdaad een hele studie vooraf, maar dat vind ik dan echt bezig zijn met kunst. Ik moet er nog bij vermelden dat zo'n werkje van mij gebruikt wordt als trofee voor de cultuurprijs in Roeselare. Dat werd daar erg geapprecieerd.

Dus om maar te zeggen dat we ons enorm konden uitleven in de Monumentale.

Heb je een persoonlijke, herkenbare stijl?

Eigenlijk vind ik dat ik geen eigen stijl heb!

Toch heb je stadsgezichten geschilderd die herkenbaar van jou zijn.

Ja, misschien wel, maar voor mij telt alleen maar dat ik bezig ben, dat ik kan tekenen en schilderen, kunst maken. Volgend jaar zou ik trouwens graag een cursus boetseren volgen.

Zijn er kunstenaars die je inspireren, naar wie je opkijkt?

Raoul De Keyser, Roger Raveel met zijn vierkanten... Servranckx, echt mooie abstracte, geometrische werken heeft die man gemaakt.

En dan is er uiteraard en eigenlijk wel op de eerste plaats Cézanne. Israëls, Utrillo en Emile Claus mag ik niet vergeten. Verder Turner, Toulouse-Lautrec, Degas en bij de modernen Rothko en Richter. Ik heb net nog gelezen dat er een Richter te koop is voor 20 miljoen euro. Ook Jean Brusselmans, Klee, Modigliani, Monet en de sterke portrettist Opsomer spreken mij aan. En

dan heb je nog Rik Wouters, Rodin, Giacometti, Brancusi... dat zijn ze zowat zeker.

En nu Borremans met zijn grote tentoonstelling in Brussel.

Ik zie ook wel graag design en architectuur. Een kerk ga ik ook wel binnen om de architectuur ervan te bekijken.

En Arne Quinze mag ik zeker niet vergeten. hoewel zijn werk toch een zekere uitleg vereist.

In de academie hadden wij een leraar, Rik Dekeyser, die bij allerhande kunstwerken waar wij niets in zagen, zo kon uitleggen dat we er uiteindelijk wel degelijk iets in zagen. Hij verklaarde dat kunstwerk tot je besepte dat zowel het idee als de uitvoering zeer goed waren; die uitleg, om te leren zien wat het in de kern is, dat vind ik zeer belangrijk.

En kunstenaars die je niet graag ziet?

Jan Fabre bijvoorbeeld. Al kan ik sommige werken van hem best appreciëren, die kevers in het koninklijk paleis bijvoorbeeld. Mooi gedaan toch.

Zou je kunst als een beroep kunnen zien?

Ik kom dus, zoals gezegd, uit een technische richting en na mijn studies moest ik gaan werken; dat was in 1969, een heel moeilijke periode om werk te vinden. En dan zou je er kunnen aan denken om zelfstandig kunstenaar te worden. Maar dat doe je niet zo maar natuurlijk. De leraar zei wel tegen mij dat ik als zelfstandig portretschilder aan de bak zou kunnen komen. Maar die stap wagen en alles opgeven is toch niet zonder risico. Er zijn er die die stap gezet hebben, maar dan is het meestal zo dat de vrouw uit werken gaat. Zo kun je misschien wel eens een jaar of twee proberen als kunstenaar, maar dan heb ook verplichtingen hoor. Je moet aan je getal komen, x aantal werken per jaar aan de galerij leveren.

Zijn er nog kunstenaars in de familie?

Nee, eigenlijk niet. Mijn vader was seizoenarbeider en mijn moeder een hardwerkende huisvrouw. Isabel, mijn dochter, heeft het wel in zich. Zij tekent en kan mooie lay-outs maken. Kunst boeit haar.

Om nog eens op die stadsgezichten terug te komen, is dat buitenwerk of vanaf een foto?

Dat is vanaf een foto, maar ik heb wel al buiten geschilderd. Ik heb ooit deelgenomen aan een kunsthappening in Gent. Ik zat daar met nog een tiental andere schilders aan de Graslei, van 's morgen vroeg al. Het was erg mistig en wij maar schilderen. Tegen de middag trok de mist op en kwam de zon erdoor en dus ontstond er een totaal ander zicht. Ik heb dan maar heel eenvoudig alles weggeveegd en ben helemaal opnieuw begonnen. Nu, op een

bepaald moment komt er een koppel achter mij staan, het waren Italianen. Die vrouw zegt: 'Vannamiddag komen we terug en dan gaan we je werk kopen.' En inderdaad, dat deden ze. De vraag was hoe ze dat grote, nog natte doek in de trein zouden krijgen. Ik stak het in een grote plastic zak, kreeg er 50 euro voor en daar ging het.

In sommige, vooral zuidoostelijke, landen is er veel meer respect voor kunstenaars. Hier in ons land is dat helemaal anders. Bij ons is de kunstwereld maar een besloten kring.

Heb je al geëxposeerd?

Ja, met de academie bijvoorbeeld; daar hadden we elk jaar een tentoonstelling en ook hier in de gemeente met pARTcours. En vroeger jaarlijks met Pro Arte en eens met een viertal kunstenaars hier in Aartrijke. Maar nog nooit individueel.

Aan wedstrijden heb ik ook wel eens meegedaan, zoals de wedstrijd Alfons Blomme in Roeselare en ook aan de Canvascollectie.

Ben je dagelijks bezig met kunst?

Dagelijks is een groot woord, maar toch heel vaak in de loop van de week. Ik werk ook nogal impulsief. Plots komt er iets in me op en dan wil ik dat overbrengen in mijn kunst. Eerlijk gezegd ben ik daar toch voortdurend mee bezig. Soms valt mij iets op in een tijdschrift en komt er zo een idee. Neem nu die geometrische schilderijtjes. Mijn uitgangspunt was in feite de vraag welke kleuren nu het best passen bij die specifieke vormen. Of, met andere woorden, is een vierkant liever rood of liever groen? Is een cirkel liever geel of zwart? Ik wil dat dus uittesten en zo komt het dat ik een bepaald geel al vier keer veranderd heb. Of een bepaald blauw. Je voelt telkens aan dat het nog niet helemaal is zoals het zou moeten zijn. Dus kunnen we hier echt spreken van een gevecht met vorm en kleur, voor de kunstenaar is dat een echte, boeiende zoektocht.

Waar komt jou inspiratie vandaan?

Foto's uit tijdschriften en kranten kunnen mij inspireren.

En 's avonds als je in bed ligt, dan kan het gebeuren dat de inspiratie opborrelt. Je zou dat dan onmiddellijk moeten opschrijven want 's anderendaags ben je de finesse helemaal kwijt.

Mis je ondertussen de sfeer van de academie niet waar je samen bent met al die andere kunstenaars?

Heel zeker! En dat is ook de reden waarom ik er weer naartoe wil. Ik wil weer dat contact met de andere kunstenaars, met de gelijkgestemden. Pas op, hier in mijn atelier amuseer ik mij ook, maar toch heb je er nood aan om eens bij anderen te zijn die ook bezig zijn met kunst. Ideeën uitwisselen is heel verrijkend maar uiteindelijk beslis je toch altijd zelf wat je gaat doen. Je wordt wel beïnvloed, dat staat vast, ook zeer zeker positief.

Ben je een lezer?

Nauwelijks; vooral kunstboeken, of verhalen over kunstenaars. Weinig romans, hoewel vorig jaar heb ik De Vlaschaard van Streuvels volledig uitgelezen.

En... wat vond je ervan?

Ik was ontgoocheld. Er is een open einde en dat ligt mij niet zo. Ik had er meer van verwacht.

Maar, ik moet het toegeven, een lezer ben ik echt niet, ik ben veel meer een doener. Dat betekent niet dat ik geen respect heb voor schrijvers. Een schrijver is volgens mij ook een schilder, maar dan met woorden. En er zijn trouwens schrijvers die ook schilderen, denk aan Hugo Claus. Zoals sommige schrijvers zo goed de natuur kunnen beschrijven met woorden, dan denk ik dat ze met een minimum aan techniek ook goed zouden kunnen schilderen.

Hoe ziet de toekomst eruit? Wat zou je nog willen verwezenlijken?

Ik zou eens graag in de Provence willen gaan schilderen. Daar waar Cézanne gezeten heeft om de Mont Sainte-Victoire te schilderen of enkele van de huizen daar. Een van de leraars van de academie heeft in de Provence een verblijf en elk jaar nodigt hij

enkele mensen uit om daar te komen schilderen of beeldhouwen. Ik hoop echt er ooit eens bij te zijn. En misschien mag ik hier, tot slot, nog mijn moto aan toevoegen: 'Zoals de zon de bloemen kleurt, zo kleurt de kunst het leven.'

Wilfried, hartelijk dank voor dit interview.

Wilfried Vandecasteele (°1948)

*Hendrik Consciencestraat 8, 8211 Aartrijke
Gehuwd met Christiane Vandenbroucke, vader van Isabel.*

Opleiding:

- *Technicus A2*
- *Academie Roeselare: tekenen, model- en portretschilderen (1984-91)*
- *Academie Roeselare: monumentale kunst (2001-11)*
- *Brouckère Torhout: aquarel bij Rita Sabbe (3 jaar)*

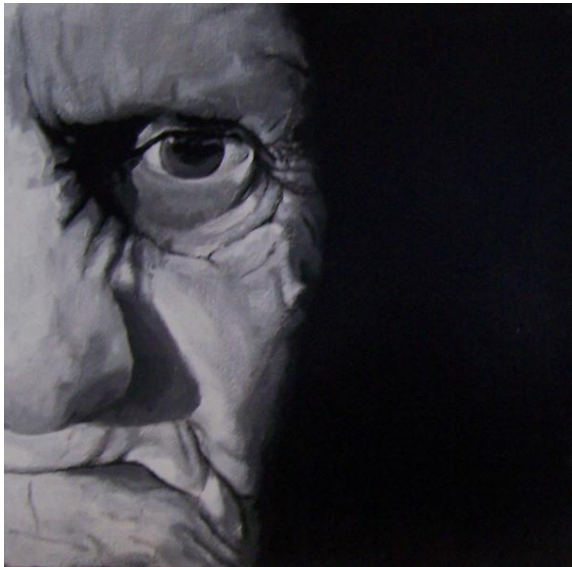
Wedstrijden en Tentoonstellingen:

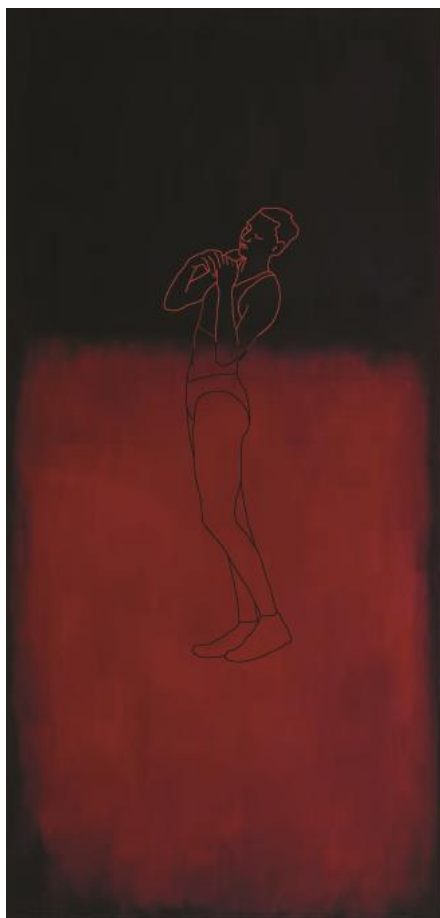
- *Groepstentoonstellingen academie Roeselare*
- *Canvascollectie in Oostende .*
- *Boschvogel met verve in Aartrijke.*
- *Talens concours Knokke.*
- *Pro-Arte Veldegem.*
- *Kunst in de tuin Aartrijke.*
- *Aquarel in de Brouckere.*
- *Portrettengalerij zorghuis "Ten bos " in Izegem en rusthuis in Torhout.*
- *Cultuurprijs voor stad Roeselare*
- *pARTcours 2011, 2012, 2013*

Werk van Wilfried Vandecasteele

4de Thomas Mannlezing
Eleonor Wiesbauer
- een road map -

To care or not to care

Over Bruto Nationaal Geluk en acrobatische ethiek, een expeditie van ik/mij tot jij tot wij(k) tot wereld.

De expeditie vangt aan bij 'mij' en nog wel voor de geboorte en volgt het proces van de identiteit in wording, die tevens synthetisch is.

We zoomen in op de betekenis van de ander - zowel 'jij' als 'wij' voor de betekenis van het eigen bestaan en van onze transcendentale drift, de zoektocht naar bestaanswaardheid.

We vervolgen onze weg via de vraag naar het verband tussen collectief welzijn en individueel geluk.

Veel is vreemd op deze wereld, niets is vreemder dan de mens...
(Sophocles)

We kijken naar de wereld en stellen vast welk een distopie we gecreëerd hebben.

We kijken naar de mens en zien hoe die ook in staat is de wereld te verbeteren, zichzelf te veredelen.

Daarvoor is het hart broodnodig - het hart dat een hart heeft voor alle harten []

Meer nog, als de mens een diersoort is die mag blijven bestaan, dan is het enkel en alleen omdat, en voor zover dat, er mensen zijn die onzelfzuchtig streven naar wat goed is voor alle harten.

Noem mij naïef, maar ik geloof dat alle mensen dat willen, of zouden willen kunnen willen.

(Jan Lauwereyns)

Point de départ / Uitgangspunten:

- koorzang uit 'Antigone' van Sophocles
- fragment uit 'De menselijke waardigheid' van Pico della Mirandola
- citaten uit 'Pleidooi voor een nieuwe publieke moraal ; beschouwingen over humanisme, moraal en zin' van Joep

- Dohmen en 'De mens als werk in uitvoering' van Richard Sennett
- het leven als reisverhaal ...
 - *legende: B = boek; F = film; => waaruit volgt; ⇔ impliciert*

I

Curriculum vitae

- 1° menszijn begint bij de INNESTELING
- 2° losgerukt uit oermoederlijke symbiose => GEBOORTE => in de wereld geworpen
- 3° nood aan nieuwe verbindingen ⇔ *le désir c'est le désir de l'autre*
- zowel in het streven naar bestaansZEKERHEID als bestaansWAARDHEID
- BELANG van PEDAGOGIE
- Ontwikkeling ⇔ vorming ⇔ educatie ⇔ synthetische identiteit
- Omtrent de do's & don'ts ⇔ know what + know how + know WHY
- Leven ⇔ verhalen
- !!!mââ!!!
- Of: Op egocentrische wijze ⇔ eindig en totalitair
- Of: biofiel: to be is to be related ⇔ from longing to belonging
- ⇔ de ander / het andere is niet alleen een grens aan mijn almachtillusie
- ⇔ maar ook een appèl om al-dan-niet op in te gaan
- ⇔ van exclusief eigenbelang naar empathie en algemeen belang
- het 'ik' overstijgt zichzelf ⇔ INFINI

Bronnen:

eigen publicatie '*Polonaise al Argentina*'; hfst '*Over sferen en verkeren*' Peter Sloterdijk '*Sferen*', Roger Burggraeve '*Van zelfontplooiing tot verantwoordelijkheid*', Eric Fromm '*De gezonde samenleving*', Emmanuel Levinas '*Totalité et Infini*', en vele anderen

II

Omgevingsanalyse

Het einde van de Grote Verhalen
en de Grote Verschrikkingen van de 20ste eeuw

Van 'The Culture of Narcissism' (B: Christopher Lasch) tot 'Bowling Alone' (B: Robert Putnam), van 'The Shock Doctrine' (B: Naomi Klein) en 'An Inconvenient Truth' (F: Al Gore) tot 'Borderline Times' (B: Dirk De Wachter), van 'De neoliberale waanzin' (B: Paul Verhaeghe) tot 'De economie van goed en kwaad' (B: Thomas Sedláček), van 'The Corporation' (F: Achbar&Abbott) tot 'De val van Prometheus' (B: Ton Lemaire), van 'De infantiele consument; hoe de markt kinderen bederft, volwassenen kleinhoudt en burgers vertrapt' (B: Benjamin Barber) tot 'De waarde van (n)iets' (B: Raj Patel)

CRISIS ⇔ samenleving uit balans ⇔ ONGELUKKIG
CRISIS : economisch? / financieel? / ecologisch? / sociaal?
JA, helaas ⇔ BESCHAVINGSCRISIS ⇔ ZIJNSCRISIS

!!!

Flashback => RIO '92: VN Klimaatconferentie
Toespraak 12-jarige Severn Suzuki (YouTube): "you (parents/adults), you at school, ... you teach us what not to do (how to behave); why do you go out and DO the things you tell us NOT to do; you are not what you say, you are what you do => make your actions reflect your words!"

Hoe is dat mogelijk?! ⇔ hoé is dat mogelijk ?!

Invalshoek: Bernard Mandeville 18° eeuw (noot: ik deel zijn mening niét) B: 'The Fable of the Bees': *Private Vices, Public Benefits*' ⇔ de wereld gaat aan deugd ten onder!
=> wil je dat de wereld vooruitgaat, dat de economie draait, laat dan je 'deugden' thuis
⇒ ZO 'leek' de kapitalistische economie lange tijd inderdaad te draaien (voor the happy few en ten koste van velen) OF juist DOL te draaien ?!
⇒ deze Kapitalistische Theologie (volgens Riccardo Petrella) is CONTRAPEDAGOGISCH (LW)
(drift, genot, almachtsillusie ⇔ onmachtskater plus manisch ⇔ depressief)
⇒ Neoliberalisme ⇔ SCHIZOÏED ⇔ de-linkwent = onverbonden; ook t.o.v. zichzelf

Anders én beter ⇔ WAARDENGEORIËNTEERD & ZIN-en
ZORGERICHT
LEVEN ⇔ GEVEN ⇔ GEVEN OM

III

To Care or Not to Care

voorWAARDEN

gezonde geest in een gezond lichaam + hart op de juiste plaats
gezonde mens ⇔ gezonde maatschappij
daarvoor is een paradigmashift noodzakelijk ⇔ een nieuw verhaal
van de wereld

hoe?

*Indignez-vous!, Engagez-vous!, Le chemin de l'espérance , Tout
comptes faits...*, van verontwaardiging tot
engagement via de weg van de hoop en het geloof in het utopische
(4 x B: Stéphane Hessel)

- ⇒ 'Je moet je leven veranderen' (B: Sloterdijk):
zelfverbetering (acrobatiese ethiek) ⇔ wereldverbetering
⇔ Zelfverbetering

- ⇒ Aandacht ⇔ Antwoordelijkheid ⇔ verantwoordelijkheid

- ⇒ 'kleine goedheid' (Levinas) en Kleine revoluties (Pinxten)
 - ⇒ Walk Your Talk!

- ⇒ Verlangen goed te leven; duurzame ontwikkeling tussen
maakbaarheid, mondialisering en moraal (B: Bram van de
Klundert)

- ⇒ Pleidooi voor een nieuwe publieke moraal (B: Joep
Dohmen)

- ⇒ Een nieuw verhaal van de wereld (B: Riccardo Petrella)
 - ⇒ Over de Liefde (B: Luc Ferry)
 - ⇒ Compassion (B: Karen Armstrong)

- ⇒ Not-for-Profit + Creating Capabilities
⇔ (B: Martha Nussbaum)

- ⇒ The Empathic Civilization (B: Jeremy Rifkin) + Een tijd
voor empathie (B: Frans de Waal)

- ⇒ Eén wereld; ethiek in een tijd van globalisering (B: Peter Singer)
- ⇒ B: 365 Ways to Save the World + B: How to Green Your Office/House + en vele andere ...
- ⇒ Bruto National Geluk *made in Bhutan*, (B: Maarten Desmet, ea) en geland in de Universiteit voor het Algemeen Belang => www.universiteitalgemeenbelang.be

Bloemlezing ...

R.M. Rilke (B: Brieven aan een jonge dichter):

Wij zijn in het leven gezet, als het element waarin wij het beste passen, en wij zijn bovendien zo sterk op dit leven gaan lijken dat wij, als we ons rustig houden, door een gelukkige mimicry nauwelijks te onderscheiden zijn van alles wat ons omgeeft. We hebben geen reden tot argwaan jegens onze wereld, want zij is niet tegen ons. Heeft zij verschrikkingen, dan zijn het *onze* verschrikkingen. [] Misschien is al het verschrikkelijke in diepste wezen wel het hulpeloze dat ons om hulp vraagt.

Ben Okri (B: Een vorm van vrijheid; essays):

De enige hoop ligt in het scheppen van alternatieve waarden, alternatieve werkelijkheden. De enige hoop ligt in de durf om je plek in de wereld opnieuw te dromen – een mooie activiteit van de verbeelding en langdurige activiteit van het zelf worden. []

We moeten ook het vuur van de liefde hebben om de bevroren stromen van binnen te ontdooien. We moeten onbevangen, met nieuwe ogen naar elkaar kijken. Dat moeten we blijven doen. Elke dag.

David Foster Wallace (B: Dit is water):

Maar als je echt hebt geleerd hoe je moet denken en aandachtig naar de wereld moet kijken, dan weet je dat je alternatieven hebt. Dan ligt het feitelijk binnen je vermogen om een drukke, hete,

trage, []vijandige situatie niet alleen als betekenisvol te ervaren maar tevens als heilig en bezielend van het krachtige vuur dat ook de sterren ooit heeft aangestoken: medegevoel, liefde, de eenheid van alle dingen onder de oppervlakte.

Jan Lauwereyns (B: De smaak van het geluid van het hart):

En toch heb ik daar mijn eigen hart voor nodig.

Waar is mijn hart?

Buiten.

Het wil overal zijn, in alle dingen.

Overal en nergens?

Hoe kan mijn hart naar 'buiten'?

Via mijn inlevingsvermogen?

Door andere perspectieven te nemen. Door mij voor te stellen dat ik een aap ben, een stoel, een wolk in de hemel, een appartementsgebouw – om te voelen wat zij voelen, om te begrijpen wat zij begrijpen.

Ik treed buiten mijn grenzen, en doe een oefening in het luchtledige. Alsof ik niet besta, en toch tegelijk wel. Alsof ik niet beperkt ben tot 'mij'. Alsof ik 'mij' kan opgeven om deel uit te maken van alles – alles onder de grote hemel, alles in het heelal.

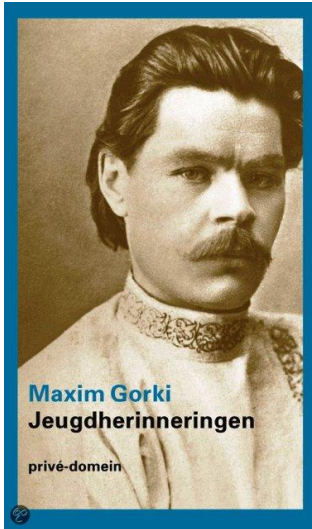
Daarvoor is het hart broodnodig – het hart dat een hart heeft voor alle harten. [] Meer nog, als de mens een diersoort is die mag blijven bestaan, dan is het enkel en alleen omdat, en voor zover dat, er mensen zijn die onzelfzuchtig streven naar wat goed is voor alle harten. Noem mij naïef, maar ik geloof dat alle mensen dat willen, of zouden willen kunnen willen.

Book on the hill

door Hans Vanhulle

Jeugdherinneringen door Maxim Gorki

Deze jeugdherinneringen zijn een compilatie van de drie alvast meest besproken boeken uit het oeuvre van Maxim Gorki ("Kinderjaren", "Onder de mensen" en "Mijn universiteiten") en worden stijlvol bezorgd door de onvolprezen reeks privé-domein in één uitgave met verklarende voetnoten om de vele 'russitudes' waar nodig voor de lezer te ontsluiten.

Maxim Gorki, "de grootste bittere" (pseudoniem voor Aleksej Maksimovitsj Peskov) werd geboren in 1868 in Nizjni Novgorod. Toen Gorki nog een peuter was overleed zijn vader gewelddadig na een bezopen familetwist. Zijn moeder trok ten einde raad in bij haar ouders, die een textielververij bezaten in de buurt van de stad. Het relaas van Gorki's kinderjaren laat bij de lezer een ambigue nasmaak na; het gezin van zijn grootouders bleek zeer disfunctioneel en vol conflicten te zijn. De bewoners leefden er voortdurend op elkaars lip en het beate aanbidden van de iconenhoek moest er voor allen de ergste frustraties telkens opnieuw pogen te lenigen. Brutaliteiten, wrede grappen en slaan en schoppen waren

toen de norm onder de verpauperde massa, zo ook in Gorki's leefwereld. Maar dit belet hem niet om in zijn autobiografie ook plots hier en daar intense gevoelens van tederheid en empathie op je los te laten. Gaandeweg stimuleerde het volksgeloof van zijn grootmoeder, een amalgaam van Russische orthodoxie en animistische tradities, de fantasie van de jonge Aleksej. Het lezen van het eerste deel "Kinderjaren" was soms wel ietwat een beproeving omwille van zoveel rauw en dof naturalisme, maar Gorki beschikt steeds opnieuw over een onnavolgbare mentale veerkracht die het meest desolate levensgevoel weet om te buigen naar enkele vonken die tot hoop en lering strekken. Dit gevoel weet hij als een volleerd verteller op zijn lezerspubliek magistraal over te brengen en maakt je telkens blij daar waar wanhoop om de hoek loert.

Op 14-jarige leeftijd werd Gorki wees en vond zich overgeleverd aan de bijwijlen wrede luimen van zijn grootvader die tevergeefs poogde zijn jeugd in de bloem te breken, veeleer vanuit een karakterieel manco dan vanuit een welbewuste demonische strategie. Een vlucht naar een imaginair universum bood zich aan voor die luttele uren dat hij door zijn omgeving ongemoeid werd gelaten. Dit universum vond hij in de lectuur van enkele 19de-eeuwse Russen, waaronder Lermontov, Toergenjev en Poesjkin. Ook Franse evergreens van Alexandre Dumas père en Victor Hugo konden hem bekoren alsook Charles Dickens. Hij las deze schrijvers 's nachts bij het schijnsel van een zelfgemaakte, beroete kaars als hij on-

gemoeid werd gelaten door zijn pleeggezin. Zijn allereerste leeservaringen werden gemodelleerd vanuit zijn kennis van oude Kerk-slavische geschriften en een rudimentaire orthodoxe opvoeding op school. Hoewel, het lezen van de "geïndexeerde" literatuur ont-sloot zich ook gaandeweg en opende onverhoeds nieuwe perspec-tieven.....Een sterk geheugen gepaard met een brandende intellec-tuele nieuwsgierigheid stimuleerde hand over hand zijn literair interesseveld, alsook enkele contacten met een paar mensen die er voor hem echt toe deden. Hij leerde alvast ellenlange poëmen los uit het hoofd te declameren, een gave die hem later dikwijls en onverwacht voor een verbaasd maar dankbaar publiek plaatste.

Zijn vroegrijp carrièrepad leest er als een van twaalf stielen en dertien ongelukken: hulpje in een schoenwinkel, diefstal uit ar-moede van te transporteren hout aan de Wolga, vogelvanger die zijn buit overal aan liefhebbers poogt te slijten, bordenwasser op stoomschepen aan de Wolga, leerling in een iconenatelier, hulpje bij bouwvakkers, bakkersknecht,.....Vanaf het tweede deel worden deze jeugdherinneringen steeds gelaagder en boeiender om lezen. Gorki reflecteert er veelvuldig over het lot van eenvoudige mensen en komt in de stad Kazan in aanraking met de Narodniki, een re-volutionaire stroming die omstreeks het einde van de 19de eeuw opgang maakte in geheel Rusland.

Wat Gorki ook ondernam, de gloed die van zijn oeuvre afstraalt als hij mensen typeert, promoveert hem tot een hoogst authentiek observator van een 19de-eeuwse Russische wereld die reeds meer dan een eeuw definitief verloren is gegaan, en het misschien daar-om des te meer verdient om nog eens onder de aandacht te wor-den gebracht.

Maxim Gorki, Jeugdherinneringen, Privé-domein nr. 274, AP

Horen, zien en schrijven...

"Een meelevende en genereuze houding ten opzichte van de zwakheden van mensen – op de eerste plaats van jezelf – is een steunpilaar van de publieke cultuur."

Martha Nussbaum, in 'Politieke emoties'

DE PEST

koninklijk glimlachend
gelukkig, zelfvoldaan
- waterlelies in de modderpoel -
genieten wij van zon en zee
schijnbaar onaantastbaar
vergif
uit grond en wolken
beken, oceanen
sluipst heimelijk in onze boten,
kankers bloeien welig
de moderne pest
is alles wat ons rest.

Riet Vanhaecke

De eerste zin

door Roland Ranson

'Wäre die Menschheit unserer Tage in den „höher entwickelten Ländern" - lassen wir den Ausdruck für einen Augenblick unkommentiert - imstande, sich auf einen einzigen Satz zu einigen, der ihre Gesinnung ausspricht, sie würde vermutlich das Bonmot : après nous le déluge wiederholen, das der Marquise de Pompadour zugeschrieben wird.'

uit Peter Sloterdijk, Die schrecklichen Kinder der Neuzeit, 489 blz.,
Suhrkamp Verlag juni 2014

'Als de hedendaagse mens in "de hoog ontwikkelde landen" - we laten die uitdrukking een ogenblik onbecommentarieerd - in staat zou zijn eensgezind een zin uit te kiezen die zijn mentaliteit weergeeft, dan zou hij vermoedelijk de kwinkslag : après nous le déluge herhalen die aan Madame de Pompadour wordt toegeschreven.'
(eigen vertaling)

Na ons de zondvloed, dus.

Daarmee zou Lodewijk de XVde hebben laten weten dat het hem worst was wat zijn troonopvolger, Lodewijk de XVIde, zou uitspoken na zijn dood.

Het woord zondvloed verwijst hier naar de Bijbelse zondvloed, u weet wel, toen het volgens het OT niet minder dan veertig dagen en nachten aan een stuk water goot. Daardoor werd alle leven, mens en dier vernietigd, uitgenomen Noah en zijn menselijke en dierlijke menagerie. Dus, zo'n doorsnee Belgisch zomertje, zou je kunnen besluiten, eigenlijk niks om je druk over te maken. Er werd wat afgeëmmerd in die Bijbelse tijden.

Zo'n globale calamiteit, kan ons helemaal niet schelen, als ze maar na onze dood plaatsvindt.

Eigenlijk bedoelen we, eenmaal we zelf aan boord zijn, trekken we de ladder, de 'lere', op. Achter ons zijn 't allemaal krullekoppen, WIJ moeten er NU van profiteren, 't is lange genoeg, dood zijn! Wat overblijft, wat wij achterlaten, dat zal ons een rotzorg zijn!

Beseffen wij wel dat wij de jongste decennia de planeet kaal aan het grazen zijn.

Wij zijn obese staatsburgers aan het worden en vreten ons de vernieling en het graf resp. de asurne in. We zijn goed op weg binnen de kortste keren de volledige sociale zekerheid op te souperen.

De miljardenbusiness die de junkfoodindustrie zonder meer is, maalt daar niet om en pusht ons zonder respijt naar de snelle, vette, ongezonde, ziekmakende, verwoestende hap. Snelle winst ten koste van alles en iedereen is hun in leer gebonden blijde boodschap, goud op snee!

Het is geen uitzondering dezer dagen lange rijen volwassen genodigden van een communiefeest te zien aanschuiven voor het ingehuurde gelegenheidsfrietkraam om zich te bevoorraden met van het vet druipende frieten, als ik die benaming nog mag gebruiken, en allerhande andere gecamoufleerde, van ziek en zuchtig vee afkomstige vettige troep. En dit na afgifte uiteraard van de obligate envelop mede ter verwerving van een nuttig fitnessstoestel voor de desbetreffende 7-jarige. Mijn gezondheid... weet je wel, nonkel! Onze kinderen zien het, doen mee, overtreffen ons, worden moddervet of gaan de zonderlinge tour op en vasten zich, letterlijk, dood.

'Zijn wij de mensen die zorgen dat morgen de mensen al dood zullen zijn' om onze helaas al lang overleden Vlaamse bard te parafrazeren? En om hem al helemaal te citeren:

'Laat ons een bloem en wat gras dat nog groen is, laat ons een boom en het zicht op de zee. Vergeet voor één keer hoeveel geld een miljoen is, de wereld die moet nog een eeuwigheid mee...' Ik geef het toe, van een genante meligheid, maar daarom niet van waarheid verstoken.

Het zou wat!

En toch is dat het wat de piepjongen terecht van ons eisen. Maar...gaan we daarop in? Geenszins!

Liever scheuren we helemaal alleen in onze luxebolide naar het werk; 4x4, TwinPower turbo 6-cilinder-in-lijn dieselmotor, meneer! Kan tot 250 km per uur, op onze superautostrades! CO2? Fijn stof? Dichtgeslibde wegen? Verkeersinfarct? AMEHOELA! Zal ons een zorg zijn... meneer! De baas betaalt wel!

En wat dan met onze energie? Zuinig is hier toch de boodschap?

Dat lijkt ons toch absoluut geen probleem. Open die kraan en volle kracht vooruit! We gaan hier toch niet vitten over een kerncentraaltje meer zeker. De kennis hebben we, de vooruitgang gaan we toch niet met onze blote handen tegenhouden. En dat beetje afval, kom nou! Pleuren we gewoon in de dikke, vette kleilagen, een paar tientallen meter diep. Mooi stukje plastic erover, dekseltje toe en klaar is kees. Alleen... not in my back yard! Roest zegt u? Kom nou, een kniesoor die daarop kijkt!

En onze ruimte dan? In eenzelfde beweging gieten we de boel vol beton, toch? Een mens heeft toch behoefte aan een beetje plaats, tenminste dat vind ik. Een mens stelt prijs op z'n privacy op z'n

eigen, persoonlijke kavel, niet waar? En als het meezit, hebben we nog heel wat plaats in onze ruime, Engelse resp. Franse tuin voor... de barbecue! Kunnen we samen met de burens, van onze eigen sociale stand welteverstaan - geen klaplopers aan ons lijf - lekker samen druipende, vettige rommel eten en ons het lazarus zuipen, maar dan wel Cava hoor, is lekker in de mode. En dan reflecteren we zwelgend in onze zelfgenoegzaamheid: APRÈS NOUS LE DÉLUGE!

De verjaardag

door Joel Vanbroeckhoven

Julio Cortázar, 100 jaar geleden in Brussel geboren

Waarom is Julio Cortázar het (her)ontdekken waard?

Een schrijver voorstellen, die 30 jaar geleden overleden is, in Latijns-Amerika van een grote faam blijft genieten, maar weinig bekend is bij ons, zelfs bij lezers die een minimale interesse voor de Latijns-Amerikaanse literatuur tonen: een uitdaging. Uitleggen waarom die schrijver een dergelijke faam gehad heeft, of zelfs blijft hebben: niet zo moeilijk, maar dit vraagt meer dan een paar regels. Waarom hem nu (opnieuw) gaan lezen: zeker niet om toe te geven aan een beproefd marketing-recept van uitgeverijen, die honderd

jaar na zijn geboorte werken opnieuw uitgeven. En waarom dit in Aktief doen: o.a. om te herinneren aan de rol die Cortázar op het politieke toneel gespeeld heeft, de steun die hij gaf aan de Cubaanse en Nicaraguaanse revoluties, de aanklacht van de dictaturen en van de uiterst wrede repressie van volksbewegingen in Brazilië, Chili, Uruguay en Argentinië, in de jaren '70-'80 van de vorige eeuw.

Julio Cortázar wordt vaak in één adem genoemd, samen met de schrijvers van de zogeheten "boom" van de Latijns--Amerikaanse literatuur: de Colombiaan Gabriel Garcia Marquez (*Honderd jaar eenzaamheid, De herfst van de patriarch*), de Peruaan Mario Vargas Llosa (*Moord in de kathedraal, Het groene huis*), de Mexicaan Carlos Fuentes (*De dood van Artemio Cruz, Mijn jaren met Laura Diaz*).

Over die naamgeving - schrijvers van de boom-generatie - deels een marketingzet van de uitgeverijen, waren die vier schrijvers zelf niet al te tevreden. De vier raakten bevriend met elkaar en steunden aanvankelijk de Cubaanse revolutie. Op het literair vlak werd vaak naar magisch realisme gerefereerd, als het gemeenschappelijke kenmerk van hun werk, maar die term kreeg bij elk van hen een andere invulling. Bij Cortázar bv., valt het magisch realisme veel minder op dan surrealistische referenties of het fantastische. Buiten de vier genoemden zijn nog veel andere schrijvers uit die periode een vermelding waard. Is trouwens het succes van die Latijns-Amerikaanse auteurs in Europa ook niet te danken aan hun manier van schrijven - proza en verhaallijnen die terug met de realiteit willen aanknopen? In die tijd schreven immers een aantal Europese auteurs vooral over thema's zoals het schrijven zelf, of de realiteit waarin de auteur leeft, of nog andere thema's uit de Nouveau Roman - interessante, maar tegelijkertijd getuigt dit ook van een nogal intellectualistische en narcistische kijk op de literatuur. Net op het ogenblik dat Europese theoretici van de literatuur zich afvroegen of de roman als genre niet dood ging, stortte zich een deel van de Europese lezers op Latijns-Amerikaanse romans.

En hoe zou men, tegen die achtergrond, de specifieke plaats en betekenis van Cortázar kunnen duiden? Volstaat het te stellen, dat hij een meester is in het schrijven van kortverhalen in fantastische stijl? Hij heeft niet alleen de verzamelde werken van Edgard Allan Poe in het Spaans vertaald, een aantal van zijn kortverhalen behoren tot het hoogtepunt van het genre en hij heeft ook theoretische bijdragen geschreven over het fantastische als literair genre. Of zou men moeten verwijzen naar *Rayuela* (in het Nederlands gepubliceerd als *Rayuela: een hinkelspel*), een experimentele roman, door Carlos Fuentes geportretteerd als even belangrijk, voor het Spaanse taalgebied, als *Ulysses* van James Joyce voor de En-

gelstalige literatuur? Maakt zijn kennis en verwantschap met het surrealisme van hem een surrealistische schrijver, en zo ja, moeten we hem in verband brengen met de Mexicaanse surrealisten (Octavio Paz, Frida Kahlo, Leonora Carrington enz.), de Franse surrealisten (André Breton, Antonin Artaud, ...) of ja, zelfs de Belgische surrealisten (René Magritte, Paul Delvaux, anderen misschien - dit is stof voor een volgend artikel)? Is zijn schrijven beïnvloed doordat hij het grootste deel van zijn oeuvre in Parijs schreef, en is zijn schrijven bijgevolg "minder Latijns-Amerikaans" geworden, wat ook zo geïnterpreteerd werd, vooral in conservatieve milieus?

Korte situering van de Latijns-Amerikaanse schrijvers uit de jaren 1960

Voor die situering dient men vooral een beroep te doen op dialectische en historische analyse. Hiermee wordt bedoeld: enerzijds, periodisering van de culturele evoluties, en zoeken naar hun correlaties met andere sociale en economische realiteiten; anderzijds: nagaan hoe de wisselwerking tussen sociale sectoren en klassen de motor wordt van de historische evolutie. In de eerste helft van de 20ste eeuw waren de Latijns-Amerikaanse literaire milieus inderdaad met een dilemma geconfronteerd. Enerzijds is Europa onvermijdbaar als culturele referentie, al was het maar, omdat de taal van de kolonisator het diepst in de samenleving is doorgedrongen. Anderzijds waren er redenen genoeg om afstand ten opzichte van Europa te nemen, de eigen Latijns-Amerikaanse identiteit te bewaren, zich tegen de imperialistische houding van Europa op economisch en politiek vlak te verzetten. Hoe met dit dilemma omgaan, is in die tijd, in gans Latijns-Amerika, een prangende vraag. De antwoorden varieerden van land tot land. In Argentinië, met enkele uitzonderingen, is de literaire activiteit in die jaren vooral door de stedelijke elites bedreven, en is deze grosso modo op te delen in twee stromingen: de regionalistisch getinte stroming (met de nadruk op de eigen achtergrond, wat vaak uitmondt in een soort Heimatsroman), of het mimetiseren van Europese canons en intellectuele modes. De reactie kwam, maatschappelijk gezien, vooral vanuit een gecultiveerde, progressieve middenklasse. In Argentinië nam de zgn. generatie van de 40'ers het voortouw: Jorge Luis Borges (1899-1986), in Europa zeker één van de meeste ge-

kende figuren van die generatie, zal zijn uitgebreide kennis van de Europese cultuur verwerken in zeer innoverende kortverhalen; tegenover de westerse cultuur lezen sommige van die verhalen als een persiflage, in andere verhalen evoceert Borges de mythische roots van Argentinië, nl. de agrarische gebieden buiten Buenos-Aires, zoals de Pampa.

Europa: een positieve of een negatieve utopie?

Een roman van de Cubaanse schrijver Alejo Carpentier (1904-1980), *El Siglo de las Luces (De Verlichtingseeuw)*, levert misschien de beste metafoor voor de manier waarop Europa door de Latijns-Amerikaanse intelligentsia gepercipieerd wordt: Victor Hughes, de voornaamste protagonist, gaat in de nadagen van de Franse revolutie terug naar zijn thuishaven in de Caribische eilanden. Samen met een pompeuze, maar snel waardeloos gebleken document dat hem aanwijst als Vertegenwoordiger van de Revolutie, neemt hij twee attributen mee: enerzijds de Verklaring van de Rechten van de Mens en de daarmee gepaard gaande afkondiging tot afschaffing van de slavernij, anderzijds de guillotine. Een dubbel icoon voor Europa, enerzijds bevrijding en positieve utopie, anderzijds onderwerping en repressie zodra bepaalde Europese belangen, of Europese beleidslijnen niet aanvaard worden. Gisteren ging het om de Europese opvatting over de Rechten van de Mens, later werd het: de opening van de markten, het afdwingen van neoliberale regels in het kader van de globalisatie, of de betaling van schulden, ook van interesten voor geld dat ontleend werd louter om vorige interesten terug te betalen en dat dus nooit beschikbaar is geweest voor het ontlenende land. Dit is dus de context waarin de generatie van de 40'ers in Argentinië opereert, en eveneens de context waarin Cortázar begint te schrijven en te publiceren - in het tijdschrift "Sur" van die literaire beweging. De progressieve middenklassers die een vernieuwing op gang willen brengen, worden inmiddels geconfronteerd met de irruptie van het Peronisme in het maatschappelijk debat over cultuur. Voor sommigen onder de 40'ers dreigt dit een verlaging van het intellectueel peil met zich mee te brengen. Cortázar neemt de persoonlijke beslissing om Argentinië te verlaten en in 1951 vestigt hij zich definitief in Parijs. In de eerste jaren leeft hij een schamel bestaan. Door zijn ervaring met vertalingen wordt hij een paar jaar later een free-

lance medewerker van verschillende instellingen van de Verenigde Naties, een keuze die hem de kans geeft om geregeld veel tijd aan het schrijven te besteden.

Een Latijns-Amerikaan in Parijs

Cortázar boekt een gematigd succes met vooral bundels kortverhalen die hij vanuit Parijs blijft schrijven. Zijn roman *Rayuela* zal de doorbraak betekenen. Na een reis naar Cuba begin 1963 zal hij ook zeer consequent de Cubaanse revolutie steunen. Hiervoor werd hij, niet helemaal onverwacht, vanuit conservatieve hoek in Argentinië bekritiseerd. Het argument dat hiervoor gebruikt werd, verwijst niet naar politieke overtuiging, wel naar identitaire opstelling.

Volgens zijn critici zou zijn steun aan Cuba het bewijs leveren dat hij ten prooi was gevallen aan Europese intellectuele modes: revoluties steunen vanuit het buitenland door mensen die het contact met de realiteit verloren hebben. Revoluties die bovendien, zo luidt die kritiek, vreemd zijn aan de echte Latijns-Amerikaanse identiteit en behoeften. Zijn antwoord heeft hij in veel bijdragen en lezingen geformuleerd. Telkens verwerpt Cortázar heel duidelijk elke etnische benadering van de Latijns-Amerikaanse cultuur en literatuur en definieert hij het soort literatuur waar hij voor wil staan. Ten opzichte van de traditionele literaire kringen van de oligarchie wil hij niet alleen een formele vernieuwing, maar ook een geëngageerde literatuur bevorderen, zonder de literatuur tot een propagandamiddel te herleiden. Zo, bv. in een lezing aan het Barnard College, in de VS, eind 1979:

Het is evident dat de meerderheid van de nieuwe Latijns-Amerikaanse schrijvers ervan bewust zijn, dat hun literatuur in een nieuwe historische cyclus terechtgekomen is; in die nieuwe cyclus gaat de literatuur veel verder dan de zeer beperkte functies die zij van de klassieke of academische traditie mocht uitoefenen. De nieuwe schrijvers weten dat hun boeken een onderdeel vormen van de belevissen van hun lezers. Hun lezers zijn inderdaad Latijns-Amerikanen die betrokken worden bij politieke en economische processen, bij bevrijdingsstrijd, bij bewustwordingsprocessen op verschillende vlakken.

... het is verder evident dat bij wijze van spreken, veel auteurs ook lezers zijn van hun eigen boeken. In die hoedanigheid, voelen ze de noodzaak, collectief en op continentaal vlak, om voor een grotere authenticiteit te kiezen, en om hun capaciteit om te rebel-leren tegen onderdrukking en onrecht te vergroten.

Vanuit het standpunt van Latijns-Amerika hebben de vier genoemde auteurs van de zgn. boom een belangrijk succes behaald: de Latijnse-Amerikaanse literatuur *a place of its own* geven - zonder zich te moeten schamen voor de eigen afstamming. Met *Honderd jaar eenzaamheid* geeft Garcia Márquez Latijns-Amerika een funderingsepos dat veel beter is dan welke andere poging voorheen. In tegenstelling tot literaire stromingen vóór hen schrijven de auteurs van de jaren '60 ook zonder de band met de Europese cultuur te negeren en eveneens zonder de eigen identiteit prijs te geven.

Zou men kunnen stellen, dat die generatie "de Latijns-Amerikanen leerde lezen"? Heeft, m.a.w., het in de jaren, '60 nog wijdverspreide, maar nu sterk gereduceerd analfabetisme, die auteurs misschien ertoe aangezet om een verheffingsopdracht aan te nemen? In andere bijdragen gaat Cortázar dieper in op de relatie tussen lezer en schrijver. Zijn hoop was dat het volk de werken van de nieuwe auteurs zou aangrijpen om onderdelen van de eigen geschiedenis en toekomst in positieve utopieën om te zetten. Hier past misschien een persoonlijk getuigenis: ik sprak ooit, eind jaren '70, met een Chileense banneling die een belangrijke rol had gespeeld in de vakbondsleiding in het Chili van Allende, over *Honderd jaar eenzaamheid*, dat we beide net gelezen hadden. Ik uitte mijn bewondering voor de magisch-realistische schrijfkunst van Garcia Márquez, o.a. in de beschrijving van de hemelvaart van Candira. Zijn grootste herinnering aan het boek was verbonden aan een andere episode van het boek, die ik wel gelezen had maar totaal vergeten was: 3000 arbeiders van de bananenplantage waren geslacht geweest tijdens de repressie tegen hun staking, en niemand die zich hun dood herinnerde - onderstreept door hem toen, en vandaag door mij. Op een andere manier gaat Cortázar dezelfde uitdaging aan: het wordt geen agit-prop handleiding, bij Cortázar wordt het geen funderingsepos, maar het betreft een fundamentele vraag, die bijna ontologische proporties heeft: "wie zijn wij, waar komen we vandaan, waarheen gaan we?"

Op die manier is rond de jaren '60 en no-return punt bereikt voor de hele Latijnse-Amerikaanse literatuur: die krijgt nu een plaats in de wereldliteratuur. Voor een bepaalde tijd zal de illusie blijven bestaan dat dit te maken heeft met de plaats van het magisch realisme in de Latijns-Amerikaanse eigenheid, als een soort etnisch component van de identiteit. Is het magisch realisme, of een ander identitair component aanwezig bij de auteurs van nu? Zo ja, dan is het vooral als een anekdotisch, of bijkomstig element. Latijns-Amerikaanse schrijvers van nu zijn vrij om verhalen en personages in allerlei settings te plaatsen: eigen land, ander land van Latijns-Amerika, Europa, of een combinatie daarvan. Zie, bv. Roberto Bolano, Jarge Volpi, Laura Restrepo, om maar enkele onder de bekendste te noemen. Evenzeer zijn ze vrij om magisch realistische werken te schrijven, thrillers, fantastische verhalen, detective-romans, historische essays en noem maar op. Hun boeken worden nu gelezen als werken die tot de globale wereld behoren, die van de burgers. Dit, en andere voordelen, hebben ze voor een deel te danken aan mensen 'zoals Cortázar, diens tijdgenoten en medestanders in de literatuur.

De poëtische visie van Cortázar

Weinigen weten het: Cortázar, bekend als romanschrijver, die ook excelleerde in kortverhalen is gedebuteerd met het schrijven van poëzie. Graciela Maturo, één van zijn biografen, beschrijft wat poëzie in het geval van Cortázar betekent: niet de veelal bekende terugtrekking van de dichter in een soort eenzaamheid waar hij over de natuur, of de menselijke gevoelens, of de sociale gang van zaken gaat mijmeren en daarna aan zijn eigen voeling uiting geeft in min of meer lyrische verzen. Cortázar is poëtisch, in zijn romans en kortverhalen, in die zin dat hij een poëtische visie over de wereld koestert, en doordrongen is van de wens om harmonie tussen de mensen onderling, en in de samenleving te verwezenlijken. Die dichter legt dan een weg in de omgekeerde richting af, vertrekkend van de poëzie wil hij naar de wereld toe gaan. De poëzie die hij schrijft, wordt ook een onderdeel van diens pogingen om de wereld om te vormen tot iets dat beter aanleunt bij zijn poëtische visie. Daarin is Cortázar niet alleen: Mallarmé, Baudelaire, Rimbaud in de Franse letteren, John Keats, die hij van het Engels naar het Spaans vertaalt,

en - vooral - Lautréamont en Apollinaire, de twee Franse dichters die door het Surrealisme vaak als voorgangers zijn aangewezen.

Cortázar als dichter: ook nadat hij zich vooral richtte op romans en kortverhalen, worden vaak heel poëtische fragmenten gevonden in zijn proza. Een kort voorbeeld hiervan is: *Ja, maar wie zal ons genezen van het doffe vuur, van het kleurloze vuur dat bij het vallen van de avond door de rue de la Huchette holt, dat uit de vermolmde portieken kruipt, uit de smalle vestibules, van het gestalteloze vuur dat de stenen likt en op de loer ligt in de deuropeningen; hoe kunnen we onszelf reinigen van de zoete verzenging die verder vreet, die zich voorgoed in ons nestelt ...*

Cortázar: een creatieve, innoverende schrijver

Cortázar heeft vaak genoeg te kennen gegeven dat formele vernieuwing, louter omwille van de vernieuwing, hem mischien in de eerste periode van zijn schrijversloopbaan even geïnteresseerd heeft. Wat zijn lezers zullen opmerken, is in ieder geval dat de vernieuwing het grootste was in de tweede en derde periode. Korte inventaris van stijlvernieuwingen, procedés, middelen, literaire opvattingen:

- andere soort personages: in totale breuk met het realisme (maar zeker niet in breuk met de realiteit), hebben de personages in zijn romans en verhalen omzeggens geen psychologie meer. Intriges onder hen bestaan, ze zorgen voor een draad in het verhaal, houden de aandacht van de lezer wakker, maar zowel intriges als psychologie of personages spelen een secundaire rol: personages hebben vooral een betekenis als steun ("kapstok") voor de zin, de duiding, het doel dat de schrijver nastreeft. De grootste verdienste van Cortázar, aan zijn talent te danken, is dat hij dergelijke personages een levend - en overtuigend voorkomen bezorgt, nooit in de val trapt en die personages nooit reduceert tot loutere stereotiepen.
- enkele uit de meest in het oog springende stilistische experimenten:

- in Rayuela is hoofdstuk 68 geredigeerd in het "gliglico", een experiment met taal, waarbij niet-bestaande woorden, gemaakt uit bestaande wortels, gemengd worden met woorden uit het woordenboek, in een geheel waar de lezer op zoek moet gaan naar de betekenis (en voor altijd onzeker blijft of hij het juist geraden heeft)
 - nog in Rayuela is er een fragment waar twee teksten door elkaar lopen, lijn 1 behoort tot verhaal 1, lijn 2 tot verhaal 2, lijn 3 weer tot verhaal en zo voort
 - in collageboek *Reis om de dag in tachtig werelden*, krijgt de lezer een gesyncopeerd gedicht (elk van de 51 verzen mist één of meerdere woorden aan het einde van de regel - de actieve lezer moet opstaan!)
- verhalen met een dubbelganger: een personage ontmoet in het verhaal een dubbelganger van zichzelf
 - tegen de regels van de verhaalkunst in, aarzelt Cortázar niet om verschillende soorten vertellerstijlen te hanteren: de alleswetende verteller, de ik-verteller, de indirecte rede, de dialoog. Daarin is hij zeker niet alleen - Joyce deed het ook in *Ulysses*. Maar niet iedere schrijver durft het, niet iedere schrijver lukt het om desondanks verstaanbaar, leesbaar en aantrekkelijk te blijven.

Een korte bibliografie van Cortázar

Lejana - Diario de Alina Reyes, in *Bestiario (Bestiarium, 1951)*: ontmoeting van Alina met haar dubbelganger op een besneeuwde brug in Budapest.

Casa tomada, in *Bestiario (Bestiarium, 1951)*: een broer en een zus, beide veertigers, horen geluiden achterin het huis en voelen zich gedwongen om de ruimtes van het huis één na één aan de invallers over te laten - men komt nooit te weten wie de invallers zijn, hoe ze eruit zien, welke hun motieven zijn, of dit in de realiteit, de fantasie, de droom of in een gek geworden brein gebeurd is ...

La noche boca arriba, in *Final del juego* (Einde van het spel, 1956): is er enige vergelijking mogelijk tussen een rituele opoffering aan de Azteekse goden en een borstkasingreep door een chirurg in een modern ziekenhuis?

El Perseguidor, in *Las armas secretas* (Geheime wapens, 1959): volgens velen één van zijn beste kortverhalen. De passie van Cortázar voor jazz komt uit in een vertelling over het laatste hoofdstuk in het leven van een jazzmuzikant (Charlie Parker heeft model gestaan). Die jazzmuzikant zit beklemd tussen zijn talent en zijn colères, - zijn vrouw, een vroegere minnares die zijn mecenas geworden is, en nog een paar andere minnaressen. En dan zijn er nog die medemuzikanten, van wie hij nog het podium op moet... Het kortverhaal is ook merkwaardig door een poging om het ritme van de muziek in de tekst over te brengen.

Los Premios (De prijswinnaars, 1960): nog zo'n experimentele roman, niet lezen als u een sterk, meeslepend verhaal zoekt, maar een oh zo prachtig voorwendsel, voor de auteur, om allerlei literaire procedés uit te proberen ...

Historias de Cronopios y Famas (De mierenmoordenaar, 1962): bent u een Fama, of wil u liever een Cronopio zijn (worden)? Hier verneemt u het - en bovendien, krijgt u instructies over hoe zich te gedragen tijdens een gebedswake, of om een trap op te gaan - en nog zoveel andere. De Nederlandse heruitgave van 1991 bevat bovendien enkele hilarische stukken die Cortázar oorspronkelijk in het Frans schreef (Les Discours du pince-gueule, De toespraken van de bekkenknipper) en fragmenten uit een half-politiek, half-artistiek collageboek van 1969 (Ultimo Round).

Autopista del Sur, in *Todos los fuegos el fuego* (Alle branden de brand, 1966): een opstopping op de Franse autoweg van het zuiden, op de terugweg na een lang weekend, en wat er kan gebeuren als de lezer aanwijzingen krijgt dat de opstopping al meer dan drie dagen duurt (en hoeveel maanden is het uiteindelijk geworden?) ...

Diario para un cuento, in *Deshoras* (Ontijden, 1982): misschien autobiografisch, maar misschien ook niet, het zit zo in elkaar om juist de twijfel over de realiteitsinhoud zo groot mogelijk te houden: een vertaler vertaalt liefdesbrieven van en voor

dames in de huisjes van plezier in de haven van Buenos Aires, verder gaat het verhaal over wat je kan overkomen als je een stap dichterbij wil zetten naar de dames, met de bedoeling om ze te helpen ...

Monsieur Lautrec (1980, niet vertaald in het Nederlands): verzonnen link tussen Mireille, de meest geliefde courtesane van Toulouse-Lautrec, door hem op doek geportretteerd vóór ze naar Argentinië vertrekt, en Mireya, mythische personage van de Argentijnse tangoscène in de jaren 1920, aanwezig in veel tangoliederen. Met illustraties door de Uruguayaanse schilder Hermenegildo Sabat en een selectie van de tango-verzen die Cortázar het meest apprecieert.

Los autonatas de la cosmopista (*De autonauten van de kosmos-snelweg. Of een tijdloze reis Parijs-Marseille*, 1984): laatste werk, samen geschreven door Cortázar en zijn vrouw, Carol Dunlop; recept van het verhaal: met een minibusje van Parijs naar Marseille reizen, de autoweg niet verlaten, alle haltes tijdens de rit aandoen, maar ook niet meer dan twee per dag, verder alles opschrijven, dan publiceren ...

DEFINITIES

Magisch realisme: bepaalde elementen worden aan de realiteit onttrokken en anders opgesteld, zodat abnormale machten op andere delen 'van de reële wereld kunnen ontstaan en / of inwerken.

Het fantastische: terwijl hier ook sprake is van een ongewone ordening van onderdelen van de realiteit, is het niet de bedoeling om de realiteit te sturen, maar eerder om een vreemd gevoel te laten ontstaan bij de lezer.

GERAADPLEEGDE BRONNEN:

Carlos FUENTES, *La gran novela latinoamericana*, Alfaguara, 2001, Madrid. Zie blz. 212 voor de kenschetsing van Rayuela. In de daaropvolgende bladzijden geeft Fuentes een persoonlijke, originele visie over Rayuela, en Cortázar als een nieuwe Erasmus.

Julio CORTÁZAR, Obras Completas VI, Obra Critica, *El escritor y el lector en América Latina*, blz. 553-559, Galaxia Gutenberg, Madrid, 2006

Julio CORTAZAR, Obras Completas VI, Obra Critica, *La literatura latinoamericana a la luz de la historia contemporánea*, blz. 633, Galaxia Gutenberg, Madrid, 2006

Artikel verschenen in *Aktief*, ledenblad van het Masereelfonds,
2014 nr. 2

Elsenspingsels

De bezwering

door Els Vermeir

Aarzelend en met kloppend hart ging ik de kamer binnen. De kleine ruimte was gehuld in een mist van wierook, als waren het de nevelen der tijd. Een mengeling van scherpe geuren deed mijn neusvleugels schrikken en mijn ogen tranen.

Ik had de indruk het centrum van de wereld te betreden, het raakpunt van alle culturen. Afrikaanse maskers sierden de muren, die voor het overige bekleed waren met veelkleurige Indiaanse tapijten. Oervlaamse kasten in donkere eik waren bezaaid met voodooopjes, gekrompen hoofden, mayabeeldjes en afbeeldingen van de god Shiva.

Het licht van tientallen kaarsen – de enige vorm van verlichting – werd opgevangen door een grote, koperkleurige gong, die als een gouden zon het licht verspreidde naar de omliggende voorwerpen. Een serie djembétrommels, van klein naar groot, leken geduldig te wachten tot vurige Malinese krijgers hun gespannen huiden beroerden en hun lege buiken tot leven brachten.

Plots hoorde ik achter me het gillend geluid van een verdroogd scharnier. Mijn zenuwen waren op dat moment al zo gespannen, dat het me niet zou verbaasd hebben als de duivel zelf was opgedoken in een zee van magma en zwavelrook, begeleid door het trompetgeschal en de gezangen van een hemels engelenkoor.

In plaats daarvan werd ik begroet door een rondborstige vrouw, voor wie het woord corpulent haast een compliment leek te zijn. Ik moest onwillekeurig denken aan de beroemde Russische matroesjka's en vroeg me af hoeveel persoonlijkheden schuil gingen onder haar veelkleurig gewaad, dat tot de grond reikte.

Waggelend als een eend kwam ze naar me toe, keek me doordringend aan en legde even zwijgend de handen op mijn hoofd, waarbij ze de ogen sloot.

"Welkom, mijn kind," zei ze toen, met een stem waarvan de warmte mijn hele lichaam vulde. Haar licht chocoladekleurige huid en haar vreemde accent lieten een zuiderse afkomst vermoeden. Haar linkerwang werd, net onder haar oog, ontsierd door een aantal gitzwarte huidvlekjes, mooi geordend, als was het een heksenkring.

"Gaat u maar rustig liggen," ging ze verder, terwijl ze op een kleine sofa in het midden van de kamer wees. Ik herinnerde me dat mijn grootmoeder ooit een soortgelijk exemplaar bezat. De zitting was bekleed met donkerrood fluweel, en de armléuning was uitgewerkt in een sierlijke krul, zodat het geheel een langgerekte "S" vormde.

Nog steeds niet erg op mijn gemak en met verkrampte spieren, strekte ik me uit op de bank. Allerlei beelden kwamen in me op, gaande van rituele slachtingen tot duivelsuitdrijvingen en groepsverkrachting.

De dame glimlachte een beetje meewarig en leek mijn gedachten te kunnen lezen. "U hoeft niet bang te zijn. U bent in veilige handen, niets zal u overkomen. Denk aan fijne dingen. Een beetje muziek zal u helpen ontspannen."

Met een simpele vingerknip werd de kamer – of was het slechts mijn hoofd? – gevuld met goddelijke klanken. Harpen, panfluiten en nasale klanken leken me te bedwelmen en het festijn van geuren werd nog intenser. Ik voelde mijn spieren ontspannen en een loom gevoel maakte mijn oogleden zwaar. Ik vroeg me af of ik door stoffen in de lucht werd gedrogeerd en of ik over enkele ogenblikken zou gaan trippen als een hippiejunk of heroïneverslaafde.

De dame leek in elk geval nergens last van te hebben en bleef kwiek en monter in de weer. Ze besprenkelde me met een vloeistof, die een tintelend gevoel veroorzaakte op mijn huid, en legde

toen een krans van welriekende kruiden om me heen. Even verdween ze in een aanpalend kamertje en kwam dan terug met een dampende beker in de handen.

"Hier, drink dit," maande ze me aan.

Ik bekeek de vloeistof in de beker, die in het licht van de kaarsen een vaalgrijze kleur had. Ik kokhalsde haast bij de gedachte aan vieze heksenbrouwsels vol mysterieuze ingrediënten, maar zij knikte bemoedigend: "Drink! Het zal je goed doen!"

Aarzelend bracht ik de beker naar mijn lippen, en proefde tot mijn verbazing iets als warme melk met suiker en honig. Toen ik de beker tot de bodem geledigd had, maakte ze een zegenend gebaar en vroeg: "Ben je er klaar voor?"

Ik aarzelde. Was ik er klaar voor? Zou ik er ooit klaar voor zijn? Was ik bereid de laatste kans te grijpen en de gevolgen te dragen, wat die ook mochten zijn?

Durfde ik mijn lot, mijn toekomst in handen leggen van deze onbekende, mysterieuze vrouw, die bij toeval mijn pad had gekruist, en die nu misschien mijn verdere leven zou bepalen?

De vrouw leek mijn twijfel te voelen en stelde me gerust: "Neem je tijd. Niets moet. Sommigen hebben maanden nodig om de knoop door te hakken. Je komt terug zo vaak je wil. Of niet."

Ik knikte, en herinnerde me plots wat me hierheen had gedreven. Het was tijd. Ik had me lang genoeg verborgen achter allerhande excuses. Het was een kans die ik moest grijpen, nu of nooit. Ik slikte mijn laatste twijfels door, en schrok van de zelfzekerheid waarmee ik mezelf plots hoorde zeggen: "Ik ben er klaar voor."

"Goed!" antwoordde de vrouw, terwijl ze een lichte buiging maakte. Voor de tweede keer verliet ze de kamer. De muziek veranderde intussen geleidelijk aan van intensiteit. Het ritme werd opzwevend, de zachte panfluittonen maakten plaats voor galmende trommelslagen die mijn lijf lieten zinderen tot in de kleinste cellen. Mijn ogen tolden rond achter mijn oogleden, die nog nauwelijks open te houden waren.

Half in trance zag ik de vrouw terugkeren, gevolgd door negen slanke, rijzige jongedames, gehuld in witte gewaden. Hun huiden waren wit, bruin, zwart, rood en geel, alsof ze van alle uiteinden der wereld kwamen. Ze begonnen als bezeten om me heen te dan-

sen, onder het zingen van onverstaanbare liederen. Hoewel ze een taal spraken die ik nooit eerder had gehoord, klonk ze heel vertrouwd, en voelde ik een aandrang om mee te zingen.

Plots viel alles stil, de meisjes vielen op hun knieën neer, het hoofd gebogen, de handen ten hemel gericht. De muziek had opgehouden, de geuren waren verdwenen, en mijn ogen gingen nu onherroepelijk dicht, hoezeer ik ook had willen blijven kijken. Het werd ijl in mijn hoofd, en ik was blij dat ik neerlag, of ik was het evenwicht verloren.

Plots begon de oude dame met hoge stem te roepen, te bidden leek het wel. Net voor ik het bewustzijn verloor, kon ik nog net deze woorden verstaan: "Oh, Zeus, grote oppergod, aanhoor de bede van uw dochters en uw gade. Schenk deze schrijver uw goddelijke inspiratie, als hij die waardig is."

Toen werd alles zwart.

12 mei 2013

Verwilderd

door Staf de Wilde

Martha Nussbaum over emoties in de politiek

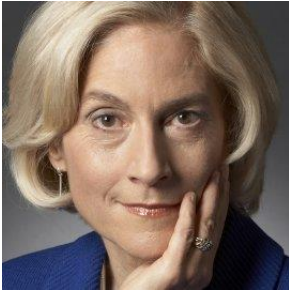
In haar boek 'Politieke emoties' (uitg. Ambo 2014) waarvan ik enkel de recensie in De Morgen heb gelezen pleit de vermaarde Amerikaans filosofo Martha Nussbaum voor meer emoties in de politiek, zowel bij leiders als bij de bevolking.

Ten gronde ben ik het volkomen met haar eens, vooral als ze het heeft over de empathie. Men zal minder stommiteiten of gruwelijkheden begaan als men zich kan inleven in de andere.

Maar ze heeft het ook over vaderlandsliefde en daar sta ik zeer sceptisch tegenover. Vaderlandsliefde onttaardt al te gemakkelijk in chauvinisme en patriottisme en dat heeft te maken met gevoelens van superioriteit en dat grijpt nogal gemakkelijk naar de wapens.

Doch Nussbaum vertaalt deze term als 'verbondenheid' en dan volg ik haar weer.

De verbondenheid met een geboortegrond en met volksgenoten lijkt me een natuurlijk verschijnsel. Zelf ben ik al meer dan 40

jaren weg uit mijn geboortestreek maar de wortels trekken mij nog altijd daarheen.

De hamvraag is met wie we ons verbonden dienen te voelen? In zijn nog altijd leesbare essay 'Vlaamse Beweging en Europese Beweging' schreef August Vermeylen de bekende slagzin: 'Wij moeten Vlaming zijn om Europeër te worden'. Ik ben er rotsvast van overtuigd dat hij daar vandaag zou aan toe

voegen: 'en wereldburger'.

De onmenselijkheden waarmee we dagelijks in het nieuws worden geconfronteerd, zullen enkel gemilderd worden en hopelijk ooit verdwijnen wanneer we komen tot een universele verbondenheid. Er wordt al vaak gezegd of geschreven dat de wereld één dorp is geworden en dat blijkt uit de informatieverbreiding en de wereldhandel. Maar er is nog altijd geen buurtleven in dat universele dorp: de wereldwijde empathie en emotionele verbondenheid ontbreken nog.

Tweede bezwaar tegen Nussbaum: zij verwijst met lof naar een aantal leidende figuren uit de wereldgeschiedenis die tot het hart spraken en zo verbondenheid wisten op te wekken. Het is niet moeilijk om tegenvoorbeelden te vernoemen zoals Goebbels en zijn Führer. Ook die verderfelijke exemplaren spraken de emotie aan en smeedden een emotionele band, maar het was wel een perverse band die op destructie en zelfdestructie was gericht.

Waar ik voor pleit is niet meer rationaliteit of meer emotionaliteit, doch meer geweten in de politiek.

Het valt me uiterst moeilijk om van de term 'geweten' een definitie te geven: het is een permanente zelfbeoordeling die de empathie in zich heeft maar ook de rationele overweging.

Wat we nodig hebben is meer geweten bij onze leiders en in ons eigen leven: dan zouden we bijvoorbeeld geen kledij kopen die gemaakt wordt in sweat shops en geen voedsel van uitgebuitede boeren. – anders gezegd: met meer geweten zouden we komen tot een humane wereldhandel. En die humaniteit is voor de wereldvrede oneindig veel belangrijker dan om het even welk raketenschild.

de haan 26 maart 14

Waarheid & herinnering

Hannelore

door Johan Debruyne

Ik heb (verhalen van) collega's bij wie je amper nog het bureau of de woonkamer binnen kunt, omdat het verzamelen en koesteren van boeken (bij sommigen ook nog eens van platen, CD's en andere spullen) er het triviale leven en bewegen zowat onmogelijk maken. Nog voor het digitale tijdperk zijn niet te stoppen opmars zou aanvangen, bouwden zij met tastbare kennis en informatie een soort burcht om zich heen. Iemand die het terrein niet kent tot dit fort van kennis toelaten was en is haast onmogelijk. Wie er wel ooit is binnengeraakt hoorde continu uiterst behoedzaam langsheen ongemeen waardevolle obstakels te laveren. Aanvaringen met al die - vaak eigenzinnig - opeen getaste kleinodiën waren en zijn nauwelijks vermijdbaar. Weinig of geen bezoek, dus.

Het verzamelen van boeken. Ze bezitten. Het zich omringen met op papier gedrukte kennis en taal. Het is een virus dat zich ook in mij heeft genesteld, zij het dat het toch wat minder navrante neveneffecten heeft geressorteed. In de woonkamer laat ik tenminste de parketvloer ongemoeid. Mede wellicht omdat ik de oude, knap in elkaar gepuzzelde rechthoekjes gewoon mooi vind. De glans van het hout. De krassen. De onuitwisbare sporen. Heel af en toe de geur van boenwas.

De kasten daarentegen zitten barstensvol en de salontafel is geannexeerd terrein. Gelukkig is onze grote vierkante "laagtafel" een stevige constructie: een sober, lapidair houten meubel, dat zowaar moeiteloos ook nog eens mijn gewicht kan dragen. Ik heb het uitgetest. Dat ik hooguit een weltergewicht ben? Schijn bedriegt. Ik heb een scherp gezicht, maar voorts zit ik meer dan behoorlijk in het vlees. Een tijd geleden ging de wijzer van de personenweegschaal nog pijnlijk gezwind over de honderd. Alarmcijfer. Sinds een week heb ik mijn lichaamsgewicht opnieuw onder controle. Ik heb weinig keus: mijn botten lijden danig onder de kilo's. Minder eten, dus, tijdelijk amper snoepen en veel drinken. En nog meer... plas-sen. Leuk is anders.

De salontafel ten onzent. Een toch wel heel solide ding! Toen L. eens om boodschappen was, gebruikte ik de tafel als opstap om iets storends van het plafond te pulken. Ik plantte mijn grote kousenvoeten behendig te midden de stapels boeken. Vervolgens plukte ik een langgerekt stofje van het plafond.

Zelfs flinterdunne ongenode zaken kunnen me irriteren.

De salontafel... Het is een plek waar mijn vrouw ook wel eens wat voor bedenkt. Iets met groen bijvoorbeeld. Of met keien. Of kaarsen. Het is haar niet gegund. Ik maak misbruik van zijn robuustheid en stapel maar. Ik laat het meubel niet koketteren met zijn mooie, geleefde hout. Ik heb blijkbaar een ziekelijk behoefte aan een uitzicht op boekenruggen. Ooit maak ik tabula rasa. Ik heb het L. meermaals beloofd.

De laatste maanden torent een enkele stapel met niets dan verhalen en brieven omtrent WOI moeiteloos boven alle andere uit. Enkele heb ik uitgelezen, maar ze werden steeds niet naar de boekenkasten (her en der in het huis) verwezen, wat gewoonlijk hun lot is. Hun eindbestemming. Ik maak mezelf wijs dat ik bepaalde passages nog moet herlezen. Maar eigenlijk weet ik dat het er niet van komen zal. Er dient telkens weer iets anders aan.

WOI.

Ik volgde de tv-serie "In Vlaamse Velden". Ik maakte er elke zondagavond tijd voor. Alleen voor de laatste aflevering kon ik dat niet regelen. Deze heb ik dus in "uitgesteld relais" bekeken. Wel op een niet zo'n geschikt moment blijkbaar. De weemoed zat al enige tijd in mij te pieken en ik kreeg het ontzettend moeilijk tijdens de finale editie. Vlaanderen heeft een pak goede acteurs!

Maar die Eerste Wereldoorlog... Mag ik overdaad gebruiken? Of kan het nooit genoeg zijn? En worden er lessen uit getrokken? Uit de vele journaals blijkt van niet. Ik kan me ook niet ontdoen van de indruk dat het oorlogsleed schaamteloos lijkt te worden misbruikt om toerisme en commercie te promoten.

Ondertussen, in een of ander journaal, gezien hoe de meer dan voortreffelijke acteurs van "In Vlaamse Velden", nog voor de laatste aflevering was uitgezonden, samen met "fans" op de foto gingen. Ik wist niet wat ik zag. Terwijl de meer dan geloofwaardig gebrachte reeks, waarvan de oorlogsgruwel zich diep onder mijn huid had genesteld, nog liep, gingen de acteurs lallend met de fans op de foto...

De wereld Draait Door. Laat het mensenras toch wat langer voelen hoe onpeilbaar erg het was en is. Oorlog. Hoe vreselijk het moet zijn om te (over)leven in Syrië, Lybië, Afghanistan, Egypte, Turkije...

Op het tafeltje naast de leeszetel ligt "Oorlog en Terpentijn". De bladwijzer verraadt het: hiermee ben ik bezig. Maar al een wijle geraak ik niet verder in Hertmans' roman. Net nog had ik vriend Bill aan de lijn. Zoals hij momenteel zijn grote passie (het schilderen) nog maar eens heeft afgezworen, ben ik het oorlogsgedoe zat. Het deprimeert me.

Bill informeert naar wat er in Be-Part (Waregem) te beleven valt. Hij had - even voor een babbel bij de burens - een uitnodiging zien liggen: "The Perfect Wave". De invitatie toont ook een foto van een jonge kerel, surfend op een immense golf. Hij vraagt het omwille van de zoon des huizes, verwoed watersporter.

Het is de titel van een tentoonstelling, zeg ik. Ik was nog maar net naar de vernissage geweest en vertelde Bill dat het geen spek voor die jongen zijn bek zal zijn. Alleen het werk op de uitnodiging, dat ook "The Prefect Wave" heet, heeft met surfen te maken.

Be-Part toont werk van Nicolas Provost. De prille veertiger is beeldend kunstenaar, cineast, videast, regisseur... en tast op intrigerende wijze de grenzen tussen media af. Zijn perfecte, want on-eindige golf, is mooi, maar zegt me weinig. Ik ben geen waterrat.

Verstomd keek ik wel naar wat zich bij het binnenkomen achter mijn rug afspeelde. Een lange rij wachtenden in de metro van New York, stad waar de kunstenaar verblijft. Voor deze opname had hij onnoemlijk veel geduld moeten opbrengen, las ik achteraf. Hij wilde wachten op het moment waarop een heel zeldzaam soort licht de metro binnen valt. Snijdt. De niets vermoedende figuren worden protagonisten. Ze maken doodgewone bewegingen die in slow, slow motion worden getoond. Het werk roept associaties op met het oeuvre van Bill Viola. De vaak bijna tergende, verwarrende traagheid, de kwaliteit, het unieke moment, het licht, de sfeer, de uitzonderlijke beleving van en inkijk in iets doodgewoons. In de tentoonstellingsruimte liep ik een oud-minister tegen het lijf en ik zou er - na lang - nogal wat kennissen uit de kunstwereld ontmoeten. Ook Michaël Borremans, onlangs door iemand tot "Belgiës Rembrandt" gebombardeerd, was op het appel. Naar diens tentoonstelling in Bozar (Brussel) ga ik straks. Nee, geen interview, meneer Borremans. Wat moet je zo iemand trouwens nog vragen?

Ook de West-Vlaamse gouverneur was er. Ik was zelfs op tijd om naar 's mans toespraak te luisteren. Ik blijf doorgaans weg van tentoonstellingen waarop de aanwezigheid van politici is aangekondigd. Al zeker wanneer ze ook nog eens het woord voeren. Ontaal! Wat kan dat soort volk momenten van schoonheid bederven! Ik kan ook na de vernissage gaan kijken. Nauwelijks gestoord. Dit doe ik dan ook gewoonlijk. Maar vrienden hadden me gepraamd: "Laat nog eens je kop zien!"

Wel, ik heb me niét geërgerd. Noch aan de inhoud noch aan zijn West-Vlaams dialect. De man moet geoefend hebben. Zo hoort het ook.

Ik heb buiten, op het terras, genoten. Maar ook binnen, toen het er wat rustiger werd. Van hoe en waar Provost filmt, hoe hij op zijn manier verwijst naar de (kunst)geschiedenis en onder al gefilmde beelden een verrassend scenario schrijft.

Maar het meest indruk heeft "The Invader" gemaakt. Of beter: Hannelore. Hannelore Knuts. Hoe ze stapt, hoe ze kijkt. Een blik die voorbij alles heen lijkt te kijken, maar waarvan je vermoedt dat ze toch registreert wat belangrijk is. Hoe ze zich opricht en naakt langs de zee stapt. In de richting van aangespoelde, uitgeputte kleurlingen. Twee donkere mannen, van wie de sterkste de andere lijkt te gaan redden. Erin slaagt hem op het droge te sleuren. De blik die hij - als het redden van een leven bijna een feit is - met de ranke, blanke vrouw wisselt is onvergetelijk! Een beeld dat zowel het verleden als het heden in zich draagt. En nog veel meer. Het is de beginsequentie van de film "The Invader" (2011).

Op de vernissage was Hannelore aanwezig. Nog groter, want op hoge hakken liep ze rond. Gewoon. Gekleed in een soort gordijnstof, stijl jaren 60, schat ik. Daar had zowat iedereen op het terras van het kunsthuis het over. Mannen zowel als vrouwen. Elkaar waard in de roddel. Ze keken zich (heimelijk) de ogen uit. Wat is ze groot. En mager. En dat haar... Die commentaren. Het hoort er bij. Van de kunst naar de smalltalk en terug. Hannelore Knuts heeft een beklijvende indruk op mij gemaakt. Straks zie ik haar als engel in het oeuvre van Borremans.

april 2014

Horen, zien en schrijven...

"Alle samenlevingen hebben daarom behoefte aan zoiets als de geest van tragedie en de geest van komedie: de eerste geeft uitdrukking aan medeleven en ondervonden verlies, de tweede geeft aan hoe je boven lichamelijke afkeer kunt uitstijgen in een geest van opgetogen wederkerigheid."

Martha Nussbaum, in 'Politieke emoties'

Het wachten van Medea

I

Doorkijkmusea in doorkijkstraten en meisjes, meisjes
hoe zij glimlachen snoepen, de handen voor hun mond
het is augustus en de vijvers overstroomd zienderogen
de oevers met het weggeblazen stof, ik adem al de angst,
augustus is het, zomer en opgewaaid als herfst hun rokken
van klaterend goud, straten blank, hoogspringend,
nostalgie, maar luister goed, geknakt is die geschiedenis.
De doos van het verleden plaveiden ze met leegte
wat na vandaag komt is de danser, dood en zonder koord.

II

Onvervulbaar de liefde in te strakke schoenen geschoven
met haar benen als huisdieren, spichtig in het behoud,
tracht zij hem nog te winnen en knoopt haar laatste rozen los.
Jason heeft de wijk genomen, versnelt zich buiten boord.
Hij zoekt de afgezakte wereld, lommer van de linden
en wat niet meer, doch alles is geplukt door industrie,
door oorlogstaal en mensenhanden. Woestijn is de rivier.
Doorwaadbaar als de stilte, achtervolgt Medea hem
en kust de lucht met haar drie woorden liefde, liefde en de hoop.

III

Het bloesemt in de steden, het ruikt er naar papier maché
de oude glimlach van de duif, de postman neemt hem mee
Medea plukt de lach en blaast hem naar de ster van de gitaar
een regenbui, kinderspeelse klanken glijden van de minaret
draperen nieuwe tijden in het park, de goden zijn verrukt
hun marmer zingt het schuim bijeen van al de dromen
van het geluk de twinkeling, obolen, aureolen, licht.
En vrede met de stad, ik schud de hand van de imam,
amandezacht begroet hij ook de vogels op het dak.

IV

De kaaiman in zijn winterslaap ligt klaar op een affuit
Iason met zijn enkelring, hij waant zich superieur
wat deert het hem, zijn tas gevuld met rubber sluijfjes
ook roemt hij zijn immuniteit, zijn ongenaakbaarheid
hij is niet bang, de vreze kent hij niet met zijn betonnen wil
de röntgenstralen van de ijsberg, beneveld bovenwaterlicht
de eilanden als purperen planeten liggen onontgonnen
het witte licht klinkt machtiger dan zwaaiend goud
voor deze man van faam en honger naar dat altijd meer.

V

En zij de moeder van het land, behoedster van de huizen
huilend in zichzelf, klauwend aan de uitgedroogde inkt
zweet van haar zonen riekt zij in haar eigen oksels
zijn zaad, haar vlees ze prikken in de tietten van haar dochters.
Zij sluit haar kuise cardigan, van zeewier is de gesp,
brandend op haar navel, het vuur van hoop, olie van troost
uw vader is op reis, uw vader scheurt de wolken verticaal
wat zal het land hem bieden, de stad met haar verloren vingers
ik zweer de zwarte eden, de stokers zijn mij tot getuigen.

VI

Halfnaakte negerinnen zuigen aan de poolkap. Medea roept.
Medea is hun zuster en hun kano, hun dienstmaagd in de dood:
genoeg gesidderd, laat dit wrange land, ontgraaf u aan de dood:
verraad ligt achter ons, Lorenz' vlinder breekt de stiltes
wij zwemmen naar San Marco, het bal van Uri Caine.
Oorverdovend is haar groene jurk, een giftig kerstcadeau
vol natrium en drieste chemicaliën, hij won de scheve ereprijs.
Iasons eiland, de toegang was verboden voor het licht,
de schaamte der kanalen bedekte toen zijn tong, de barjuffrouw.

VII

Die komt totdat hij komt! Mij ligt Athene aan de stenen voeten,
het bollen van de wind, de zuilen van Acropolis.
Als hij komt de krijger met zijn baard van niersteen,
luchtbellen toevluchtsoord is hem het voorbijge fin de siècle
hij kan niet meer, het kielzog van zijn lippen doet hem zwijgen,
de scheerlingbeker denkt hij, maar eerder sterft hij aan de jetlag.
Medea van de weiden kent haar Plato en de dromen van de man.
Zij keert haar hoofd, de spil van haar weerbarstigheid, knielen
zal hij, de slappe Dionysos in de schaduw van haar avondzon.

VIII

Maar eerst een pirouette, een luchtballon van vals alarm
bevangt Iason tussen de mazen van zijn koele drift.
Het wreed vermoorden ligt hem niet, naar huis waar de citroenen,
de fruitmand met haar patrones... driewerf zalig, wees gegroet
o vloek die hem vervloekt, die tranen wil hij niet omarmen.
En weer verdinglijkt de natuur, aanbidt hij het voorgoed vergeten.
Maar niet terug kan hij, de adelborst, hij wil de wereld wel ontzien
de laatste catastrofe niet meer overleven, de aarde is gespleten.
Laat het niet gebeuren, zwanger van de dollars. Hij kan niets
doen.

IX

Zij wacht het lange, hartsvangende wachten, pal en onbeweeglijk,
de zee gaat woest tekeer, haar heupen zwaaiend tegen wal en
strand,
onbewogen staart zij en bedwingt de rugspier van de oceaan
haar kinderen slapend aan haar kuiten gewapend tegen rechtsom-
keer
en zie de avondzon keert op haar tijd, haar blikken zijn gescherpt,
vreugde druppelt uit haar mond van mond tot mond tot mond.
De vogel zoemt, motoren sterven in de wolken. Gekwetste vliezen
barsten in de schoot van Afrika, hij komt, verschijnt, Iason
tederheid dreigt hem te wurgen. 'Ik kon niet meer' liegt hij.

Bart Madou

Beleefd

door Bart Madou

MEDEA

In het eerste deel focuste de lezing in op de tekst van de tragedie zoals die ons door Euripides overgeleverd werd. Dit werd geïllustreerd met enkele afbeeldingen van schilderijen van de Nederlandse schilderes Ans Markus, die zelf een reeks van meer dan veertig werken aan de figuur van Medea gewijd heeft. Vooral het klassieke karakter van het stuk werd beklemtoond maar ook de psychologische ontwikkeling van Medea in de loop van het stuk.

Na een kort intermezzo over de mythe van de moederliefde, zoals Elisabeth Badinter die geformuleerd heeft, kwam in een tweede deel de interpretatie van Pier Paolo Pasolini aan bod.

Hiermee werd dan ook de vijfdelige reeks over het Griekse theater afgesloten.

4^E THOMAS MANNLEZING: LEONOR WIESBAUER

Leonor Wiesbauer en Henk Vandaele

De voorbije drie jaar mochten we wijze heren aan het woord horen voor de Thomas Mannlezing, dit jaar hadden we een wijze dame uitgenodigd: we verwelkomden Leonor Wiesbauer, oprichtster van de Universiteit voor het Algemeen Belang (UAB).

Zij werd ingeleid door Henk Vandaele, hoofdredacteur van De Uil van Minerva .

Haar lezing droeg de titel 'To care or not to care', met als ondertitel: Over Bruto Nationaal Geluk en acrobatische ethiek, een expeditie van mij tot jij tot wij(k) tot wereld. Een mond vol dus, maar ook een beklijvende oproep voor een betere wereld en de rol die wij, als individu, daarin kunnen spelen. Zij opende haar betoog met de prachtige en 2500 jaar oude monoloog van het koor uit Antigone van Sophocles die begint met *'Veel is vreemd op deze wereld, niets is vreemder dan de mens'*.

Daarna startte zij haar expeditie bij 'mij' en nog wel voor de geboorte bij de innesteling met name. Daarna volgde zij het proces van de identiteit in wording.

In een volgende stap zoomde zij in op de betekenis van de ander - zowel 'jij' als 'wij' voor de betekenis van het eigen bestaan, wat zij de zoektocht naar 'bestaanswaardheid' noemde.

Zij vervolgde haar weg via de vraag naar het verband tussen collectief welzijn en individueel geluk. Hierbij verwees zij naar dat wonderbaarlijke experiment in Bhutan waar streven naar een hoger BNP vervangen werd door een streven naar een hoger BNG, een Bruto Nationaal Geluk.

Kijkend naar de wereld van vandaag stelde zij vast welk een dystopie we gecreëerd hebben. Hoe de mens zich kan overgeven aan het kwade, maar tevens in staat is de wereld te verbeteren, zichzelf te veredelen. Dat we hiervoor aan enige acrobatische ethiek moeten durven doen werd al vlug duidelijk.

Haar betoog werd doorspekt met talloze citaten en verwijzingen naar filosofen en auteurs zoals Pico della Mirandola, Fichte, Levinas, Sloterdijk, Nussbaum, Proust, Eliot, Brouwers en vele anderen.

Na haar lezing ging zij graag in op vragen vanuit het publiek.

Voor een samenvatting van haar lezing: zie p. 18 in dit nummer.

MODERNE ARCHITECTUUR IN BRUGGE

Van Smedenpoort tot Smedenpoort (en tussenin het Rijksarchief). De Bruggelingen weten dat dit een flink eind stappen betekent en dan nog weten dat we eerst nog even langs het Sint-Lodewijkscollege, het station en het Concertgebouw trokken. Maar

het was allemaal meer dan de moeite waard, de gedrevenheid en de kennis van de gids zat daar voor een flink deel tussen. Behalve de vaste waarden: Europacollege, Rijksarchief, Concertgebouw werden de deelnemers ook meermaals verrast door mooie in hun (typisch Brugse) omgeving geïntegreerde gevels van particuliere woningen. De wandeling werd na drie uur (zonder rustpauze!) besloten, met een bezoek aan de heringerichte woning van architect Kevin Van Volcem, een staaltje van gedurfd en vooral smaakvol renoveren. Met de meeste wandelaars trokken we ten slotte naar Phare de Vie, waar we op het dakterras bij scampi's en venusschelpen en een frisse wijn konden nagenieten van deze dag.

TUSSEN MEDELIDJEN EN SPOT – DE HOUDING VAN DE ROMEINEN TEGENOVER PERSONEN MET EEN HANDICAP

Bert Gevaert begon met een inleiding waarin hij ons het traditionele beeld van de Oudheid meegaf: mooie lichamen met volmaakte vormen, het beeld dat Adolf Hitler voor ogen had als hij aan zijn superieure Arische ras dacht.

Dan had hij het over zijn bronnen, dat zijn in de eerste plaats de teksten van de antieke auteurs, maar ook inscripties en archeologische vondsten, zowel kunstvoorwerpen als gebruiksvoorwerpen. Een heel belangrijke bron zijn de moppen, zo is er een befaamd moppenboek, de *filogelos* (vriend van de lach).

Hoe moeilijk zijn zoektocht wel geweest was illustreerde hij aan de hand van talrijke valkuilen en voorbeelden. Om te beginnen is er geen enkele auteur bekend die een handicap had en die erover geschreven heeft. Eén uitzondering, de filosoof Epictetus. Hij had een handicap maar schreef nooit zelf hoe dat voelde. Tweede grote probleem: er zijn geen statistieken of cijfermateriaal. Een enorm probleem is ook de terminologie, neem nu de Romeinse namen die gebruikt werden. De Romeinen hadden immers de ge-

woonte om bijnamen te geven: *strabus*, de schele, *ocellus*, klein-oogje, *naso*, dikneus, *crassus*, vetzak enz. Maar die bijnamen werden vaak van generatie op generatie doorgegeven. Dus iemand die een bijnaam droeg, *strabus* bijvoorbeeld, was daarom niet scheel. Ander probleem: gehandicapt, welk woord gebruikten de Romeinen daarvoor? *Deformis*? Iets wat afwijkt van de vorm, maar wat is dan die forma? Wat is er normaal uitzien? Voor mentaal gehandicapten waren er tal van namen : *furiosus*, *amens*, *mente captus*, *fatuus*, *monstrum*... bovendien kom je ook veel fabels tegen waarin bizarre wezens opdoemen die echter helemaal niet in de realiteit te vinden zijn.

Maar wat is nu een handicap? Hierover moeten we het eerst eens zijn. Gevaert vertrok van de definitie van VAPH: *"Elk langdurig en belangrijk participatieprobleem van een persoon dat te wijten is aan het samenspel tussen functiestoornissen van mentale, psychische, lichamelijke of zintuiglijke aard, beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten, en persoonlijke en externe factoren."*

Hier wordt het hoge woord gezegd: het belemmert het sociaal functioneren. Vandaar dat Julius Caesar als een van de ergste gehandicapten uit de oudheid kan beschouwd worden. Hij was kaal en hij geneerde zich daarvoor te pletter. Maar een pukkel is dat een handicap? Of flaporen? Tandproblemen? Of stinken uit je muil. Oogproblemen, is dat een handicap?

Het is ook een moeilijke zoektocht omwille van de verschillen van plaats tot plaats. Dwergen in Egypte werden beter behandeld dan dwergen in Rome. Of verschillen in de tijd. Monsterlijke geboorten werden veel toleranter ontvangen ten tijde van het in Keizerrijk dan tijdens de Republiek. En wat met de gewone mensen en de aristocratie? Een kreupele aristocraat voelde zelden iets van zijn gebrek, hij beschikte immers over slaven, een gewone inwoner van Rome werd er wel mee geconfronteerd. Een schoenmaker die stotterde, tot daar, maar een aristocraat die stotterde, dat was een ramp voor die man.

Bert Gevaert waagde zich dan aan een voorzichtige poging om over de houding van de Romeinen tegenover mensen met een handicap te spreken. Hij baseerde zich hierbij op twee termen uit de disability history, een vrij jonge wetenschap.

In feite kan je een handicap bekijken hetzij als een 'impairment' (beperking, gebrek), hetzij als een 'disability' (onvermogen, onbequaamheid).

Iemand met een handicap kan dus een 'impairment' hebben, dat wil zeggen dat er iets mis is, bijvoorbeeld je hebt maar één oog. Maar door er negatieve of spottende aandacht op te trekken wordt dat een 'disability'. Zelf voel je het als zodanig niet, maar vanaf dat er iemand daar een issue van maakt wordt het een 'disability', een handicap. Die iemand wordt dus 'gedisabiliseerd', vastgepind op zijn gebrek. Hoogstwaarschijnlijk was het zo dat veel Romeinen hun beperking aanvoelden als een 'impairment', maar van als er de aandacht op gevestigd werd veranderde dat in een 'disability'. Mensen worden dus geboren met een 'impairment', maar ze worden gehandicapt gemaakt, ze worden 'gedisabiliseerd'. Met andere woorden, it's in the eyes of the beholder.

Als het een 'disability' wordt, dan onderscheidde Gevaert vier extreme houdingen bij de Romeinen: spot, medelijden (wat ook als vernederend wordt aanvoeld in tegenstelling tot medeleven), afkeer wat nog verder gaat dan spot en tenslotte fascinatie, de freak dus.

Eerst spot. Dwergen bijvoorbeeld, die vond men hilarisch grappig als dansers of bokkers. Ze dienden als vermaak voor de aristocratie of als seksspeeltje voor dames uit de hoogste kringen.

Opvallend is dat die categorieën vaak in elkaar overlopen: spot en fascinatie, spot en afkeer, maar ook spot en medelijden. In het Romeins recht zijn heel wat maatregelen opgenomen ten voordele van personen met een handicap.

Afkeer dan. Zelfs mensen met grote verdiensten voor de natie (heldhaftige soldaten) die bijvoorbeeld een hand verloren hadden, mochten net als slaven en prostituees niet binnen in een badhuis. Afkeer was er ook omdat men vaak de link legde tussen de ziel en het uiterlijke, handicap werd aldus beschouwd als een straf van de goden.

Fascinatie ten slotte. De Romeinen waren gefascineerd door vreemde wezens en speciaal door hermafrodieten.

Kortom, als mensen met een 'impairment' 'gedisabiliseerd' worden dan krijgen wij die extreme houdingen: spot, medelijden, afkeer of fascinatie.

Is er dan in de Oudheid geen houding terug te vinden die expliciet humaan is? Toch wel, in de Stoa, een filosofische stroming die stelt dat we op het uiterlijke geen vat hebben, want dat behoort tot de indifferentia, dingen die er niet toe doen. Het allerbelangrijkste is de ziel, dat is wat telt. Zij omschrijven dat als virtus, levenskwaliteit, deugdzaamheid, een bijna christelijke visie dus.

Te Beleven

door Bart Madou

De Grote Verhalen

Homeros' Odyssee: zwerven en thuiskomen

Na de Trojaanse oorlog, waarin hij aan de zijde van de Grieken streed, duurde het tien jaar alvorens Odysseus weer thuis kwam in Ithaca, waar Penelope, zijn vrouw zolang geduldig op hem was blijven wachten. Tijdens zijn zwerftocht ontmoette Odysseus veel mythische wezens, zoals Kalypso, die hem trouwens zeven jaar in haar grot wist vast te houden, de eenogige reus Polyfemos, de sirenen, de tovenaars Kirke en vele anderen. Maar dank zij zijn listigen wist Odysseus steeds te ontkomen.

In de 8ste eeuw voor onze tijdrekening schreef Homeros de Odyssea. 3000 jaar later kan het verhaal ons nog steeds boeien.

Patrick Lateur, die eerder de Ilias vertaalde en hiervoor de eerste zesjaarlijkse Prijs van de Vlaamse Gemeenschap Letteren - Vertalingen ontving, legt momenteel de laatste hand aan de vertaling van de Odyssea.

Op zondag **21 september ek.** om **11 uur**, is hij voor de tweede onze gast in de **bibliotheek van Zedelgem**. Zij die er de vorige keer bij waren, zullen ongetwijfeld opnieuw afkomen en wie er niet bij was krijgt nu de kans deze boeiende verteller en vertaler te beleven (activiteit i.s.m. Bibliotheek Zedelgem).

Bezoek aan het Fin-de-sièclemuseum te Brussel

Het nieuwe Musée Fin-de-Siècle Museum brengt Brussel rond de eeuwwisseling in beeld als het culturele kruispunt van Europa. Deze unieke verzameling van Belgische kunstenaars als James Ensor, Fernand Khnopff, Léon Spilliaert, Victor Horta, Henry Van de Velde en Philippe Wolfers en buitenlandse kunstenaars als Paul Gauguin, Auguste Rodin, Pierre Bonnard, Emile Gallé, Louis Major-elle en Alphonse Mucha plaatst deze artistieke scène te midden van het internationale kunstgebeuren.

De organisatie van de salons van *Les XX* (1883-1894) en *La Libre Esthétique* (1894-1914) in de museumzalen maakt van Brussel een uniek trefpunt van de artistieke creatie in die periode. Daarbij wordt niet zozeer gefocust op het impressionisme, maar ook op het symbolisme, het Wagnerisme én de Art nouveau die het beeld

van Brussel sterk hebben bepaald. "Brussel, hoofdstad van de Art nouveau" is niet enkel een architecturale realiteit: de term verwijst ook naar de dynamiek van een samenleving. En die manifesteerde zich in alle domeinen van de artistieke creatie: literatuur, schilderkunst, opera, muziek, architectuur, fotografie en poëzie; Maurice Maeterlinck, Emile Verhaeren, Jean Delville, Henri Evenepoel, Constantin Meunier, Maurice Kufferath, Guillaume Lekeu,... (Bron: www.fin-de-siecle-museum.be)

Op **zaterdag 23 augustus** ek. brengen we een geleid bezoek aan het museum en vrij bezoek aan het Wiertz-museum.
Vermoedelijke kostprijs: 45 € (leden HBG 42 €) – treinreis H/T, toegang musea, gids, middagmaal (zonder drank)

Een selectieve zelfbiografie van Z tot A

door Bart Madou

Elk trimester een stukje eigen biografie. In elke aflevering staat er één (ding)woord centraal, een woord dat mij ooit dierbaar was. Maar ook telkens de naam van drie kunstenaars: een auteur, een componist en een beeldend kunstenaar. Verder bespreek ik nog een locatie die mij in het verleden dierbaar was. Allemaal volgens de letters van het alfabet, maar dan van Z tot A, dit maal de R.

R

Requiem

Hoe noemen ze dat? Een guilty pleasure? Wel mijn guilty pleasure is het verzamelen van Requiems, alhoewel, eigenlijk heb ik meerdere guilty pleasures, misschien hoort u er nog van. Requiems verzamelen, en nee, verzamelen vind ik zo'n ongepast, zo'n guilty woord, maar vind maar iets beter nietwaar? Verzamelen ruikt te veel naar óf kwantiteit (ik heb al 12764 sigarenbandjes) óf naar zucht naar zeldzaamheid (deze unieke postzegel uit 1887), terwijl het mij te doen is om een zo groot mogelijk spectrum van zoiets intrigerends als de dodenmis bij de hand te hebben. De dood en alles errond behoort nu in het geheel niet tot mijn obsessies, verre van dus, maar het Requiem, de missa pro defunctis (wat het dus

niet altijd is) dat heeft mij altijd al geboeid, of tenminste sedert ik – in verre, verre tijden – geraakt ben door een uitvoering van Johannes Brahms' Ein Deutsches Requiem, al een eerste uitzondering op de Latijnse dodenmis. Herbert Von Karajan met zijn Berliners en de sopraan Gundula Janowitz, de bariton herinner ik mij niet meer. Oorspronkelijk wou Brahms zijn opus 45 Een Menselijk Requiem noemen. Wonderbaarlijk gaat er van deze door en door protestantse setting een overweldigende troost uit. Ik herinner mij nog goed dat mijn reactie toen was: dit is een volmaakt werk, wat wil zeggen: geen noot te veel, geen noot te weinig. Af. Volmaakt dus. En troost voor de nabestaanden, de levenden dus, is eigenlijk de rode draad in het werk. Brahms koos teksten uit het Oude en Nieuwe Testament, in de vertaling van Luther. De eerste zin zet al volledig de toon, het komt uit Matteus 5:4: "*Selig sind, die da Leid tragen, denn sie sollen getröstet werden*".

Nog duidelijker komt dit tot uiting in de wondermooie aria voor sopraan:

*Ihr habt nun Traurigkeit; aber ich will euch wiedersehen,
und euer Herz soll sich freuen,
und eure Freude soll niemand von euch nehmen.
Ich will euch trösten, wie einer seine Mutter tröstet.
Ich habe eine kleine Zeit Mühe und Arbeit gehabt
und habe großen Trost gefunden.*

Een prachtdefinitie van het menselijke leven: een korte tijd moeite en arbeid en grote troost. Wie zou daar niet voor willen tekenen? En zo kwam van het ene Deutsches Requiem het ander Deutsches Requiem. Hoeveel heb ik er ondertussen? Geen idee, een stuk of tien? En hoeveel andere Requiems? Nog minder een idee, een stuk of honderd? Van Alain tot Zwierzchowski: Alain, Anerio, Berlioz, Biber, Bomtempo, Botessini, Brahms, Britten, Bruneau, Bryars, Campra, Cardoso, ... stop! Laat ik u hier geen opsomming voorschotelen. En daarin een paar ontdekkingen en interessante werken, maar ook die bespaar ik u.
(tussen haakjes: behalve Requiems verzamel ik eveneens Goldbergvariaties van Bach – onlangs nog een prachttuitvoering voor harp op de kop getikt – en Die sieben letzten Worte unseres Erlösers am Kreuze van Joseph Haydn)

Kwamen ook in aanmerking: Renaissance, Relationale Database

Ransmayr

Allicht Christoph voor de vrienden. Ik ontmoette hem in 1989, nou, niet Christoph zelf, maar ik maakte kennis met zijn roman: De laatste wereld. Die letzte Welt, voor één keer een normale vertaling (bij de P gaan we in het winternummer wat anders meemaken, tenminste als die P weerhouden zal blijven, afwachten dus). De laatste wereld dat is 'Tomi, het gat, Tomi het ergens, Tomi de ijzeren stad.' In citeer maar even. Tomi of Tomis, het huidige Constanța in Roemenië, ligt aan Zwarte Zee. Voor de Romeinen eindigde de wereld daar. Nu als er één aangewezen plek is om iemand te verbannen, dan is het wel Tomi. En daar gaat het dan ook over. Publius Ovidius Naso (de neus!) werd in het jaar 8 om nogal onduidelijke redenen naar Tomi verbannen, hij zou er negen jaar later ook sterven. Een fan van Ovidius, ene Cotta, reist hem op eigen houtje achterna, het wordt een bizarre zoektocht in een wat magisch realistische sfeer in deze Romeinse tijd rond het jaar 0. Alle inwoners die Cotta ontmoet zijn stuk voor stuk zonderlinge, maar zeer intrigerende figuren. Neem nu de doofstomme weefster Arachne (what's in a name?): ze weeft verhalen die ze leest van de lippen van Naso of ze weeft het tafereel: de ochtend aan het strand. Of Cyparis, een dwerg die met een krakkemikkige filmprojector af en toe in zijn huifkar naar Tomi afzakt en daar op de muur van slager Tereus oude verfilmingen van antieke tragedies projecteert. Hijzelf zit dan wat weggedoken naar de gezichtsuitdrukkingen van de toeschouwers te kijken, waarin hij dan de onbereikbaarheid van zijn hartstochten tracht te herkennen. Cinema, stoomschepen bij de Romeinen... ik zei het toch: een wat magisch realistische sfeer. Maar de prachtigste passage vind ik die waarin keizer Augustus vol verbazing en concentratie kijkt naar een neushoorn in een kooi, een geschenk van een keizerlijke protector. Hij is zo verdiept in het aanschouwen van dit wonderlijk dier dat hij een boodschapper die de wandaad van Ovidius komt melden met een nerveus handgebaar wegstuurt. De senatoren breken zich het hoofd wat Augustus daarmee wil zeggen, tot een slimme bolleboos het ineens weet: dat handgebaar van de keizer! Hij wil dat we Ovidius wegsturen, en aangezien het van de keizer zelf komt, zal hij wel zo ver mogelijk bedoelen, dus naar het einde van de wereld. *"Zonder een woord te zeggen, alleen met een bruusk kort handgebaar, dat nauwelijks heviger leek dan het afschudden van een kamervlieg, had Augustus de berichtgever onderbroken en was toen weer helemaal weggezonden in de aanblik van de neus-*

hoorn. Een vluchtig gebaar van zijn hand. Het was genoeg.” (De laatste wereld p. 64)

Kwamen ook in aanmerking: Rilke, Rolfe

Rutter

John voor de vrienden. Jaren geleden, herinner ik mij nog goed, was hij te gast in de Sint-Salvatorskathedraal van Brugge voor een concert, waarin hij eigen werk dirigeerde. Maar mij is het te doen om dat ene werk: zijn Requiem (of wat dacht u), gecomponeerd in 1985 voor sopraansolo, gemengd koor en orkest. Een ware openbaring toen ik het voor het eerst omstreeks die tijd hoorde. Net zoals bij Fauré en Durufflé (en in tegenstelling tot bijvoorbeeld Berlioz en Verdi) kiest Rutter voor een intieme bezetting, ook volgt hij niet strikt de tekst van de Latijnse liturgie van de Missa pro defunctis, we hebben dus wel Requiem æternam (naadloos overlopend in een Kyrie), een Pie Jesu, geen Dies Irae, wel Sanctus, Agnus Dei en Lux æterna. Daartussen twee teksten uit het Book of common prayers uit de Anglicaanse ritus, anno 1662: Out of the deep, met een onovertroffen solo van de cello en juist voor Lux æterna een al even onovertroffen solo voor de hobo in het prachtige The lord is my shepherd, psalm 23, ook een beetje mijn lievelingspsalm, al sinds mijn jeugd. Het Lux æterna is bovendien een mengvorm van de Latijnse tekst en een Engelse tekst uit de Burial service: 'I heard a voice from heaven saying unto me, Blessed are the dead who die in the Lord, for they rest from their labours.' Nu wat belangrijker is (althans voor mij): dit requiem van Rutter mogen ze integraal spelen op mijn eigen begrafenis, die dan mag afgerond worden met Marietta's lied uit Die Tote Stadt van Korngold "Glück, das mir verblieb" (maar dan wel gezongen door Renée Fleming, kwestie dat ik mij niet omdraai enzovoort...)

Kwamen ook in aanmerking: Richafort (Requiem), Rihm

Ruskin

John voor de vrienden, al vermoed ik dat hij meer vijanden dan vrienden had. Ja een excentriekeling, op veel gebieden: kunstcriticus (op de eerste plaats), dichter, schrijver, kunstschilder, tekenaar,...

Omwille van zijn grote bewondering voor de Griekse beeldhouwkunst (u kent ze wel, die godinnen in hun smetteloos marmer nog naakter dan hun levende voorbeelden) schrok hij zich een aap toen hij tijdens de huwelijksnacht voor het eerst het schaamhaar zag van zijn kersverse vrouw, Effie Gray. Hij dacht dat Satan zelf hier voor iets tussen zat en naar verluid is zijn eega maagd gebleven tot ze hem na twee jaar verliet om met de prerafaëliet John Everett Millais te trouwen. Uiteindelijk van de schrik bekomen

werd hij jaren later verliefd op de toen veertienjarige Rose de la Touche (hijzelf was er intussen 43). In *Lolita* alludeert Nabokov trouwens op dit stel. Ondanks aandringen van Ruskin om met haar te trouwen eens ze volwassen was, is het er nooit van gekomen, omwille van religieuze redenen naar het schijnt. Rose is jong gestorven aan anorexia vermoedelijk, ze was 27.

Ruskin kreeg het ook nog aan de stok met de kunstschilder Whistler die hem een proces aandeed wegens smaad omdat Ruskin hem naar aanleiding van zijn schilderij *Nocturne in zwart en goud* een verwaande kwast had genoemd. Whistler ontving

een kleine schadevergoeding, maar de rechtszaak kostte hem wel een fortuin.

Behalve van de Griekse beelden was Ruskin ook weg van al wat gotisch en neogotisch was. In Venetië bijvoorbeeld voelde hij zich als een vis in het water. Aan zijn verblijf daar hebben wij behalve prachtige tekeningen ook zijn kunstkritisch meesterwerk te danken: *The Stones of Venice*. Hij publiceerde ook een wat moraliserend boek: *The seven Lamps of Architecture*. Marcel Proust schreef een uitgebreid nawoord bij de eerste druk. Ter info, hier volgen kort die zeven lampen:

1. Opoffering - toewijding van het menselijk ambacht aan God, als zichtbare bewijzen van liefde en gehoorzaamheid van de mens;
2. Waarheid - ambachtelijke en eerlijke weergave van de materialen en de structuur;

3. Kracht - gebouwen dienen te worden gedacht in termen van hun "massing" (de verhouding tussen verschillende massa's of volumes van een gebouw) en moeten streven naar de verhevenheid van de natuur;
4. Schoonheid - reiken naar het goddelijke, uitgedrukt in versieringen afkomstig uit de natuur, Gods schepping dus;
5. Leven - gebouwen dienen door mensenhanden te worden gemaakt, zodat de vreugde van metselaars en steenhouders wordt geassocieerd met de expressieve vrijheid die hen gegeven wordt;
6. Geheugen - gebouwen dienen de cultuur waaruit zij zich hebben ontwikkeld te respecteren;
7. Gehoorzaamheid - geen originaliteit omwille van de originaliteit, maar wel gehoorzaamheid aan de beste onder de Engelse waarden, in het bijzonder komt dit tot uiting in de "English Early Decorated" gotiek, de veiligste stijlkeuze.

In 2000 was er in de Tate een prachtige tentoonstelling 'Ruskin, Turner and the Pre-Raphaelites', waar ik uren van de meeste van zijn schilderijen en vele prachtige tekeningen heb kunnen genieten.

Kwamen ook in aanmerking: Rassenfosse, Rothko

Remoulins

Toegegeven, een erg prozaïsche plaatsje vlakbij de Pont du Gard, reden waarom velen dit plaatsje aandoen. Er is daar ook een behoorlijk uitgeruste camping (Zuid-Franse normen). Ik kampeerde er tweemaal, eenmaal voor enkele dagen, eenmaal op doorreis terug naar huis. Spetterende zon de eerste maal, spetterende regen de tweede keer, het paste in het kader van de heenreis resp. terugreis. Zoals ik doorgaans deed tijdens de zomervakanties nam ik ook toen nogal wat zware zwembadlectuur mee, ja echt, geen flutromannetjes of thrillers of zo, maar degelijke kost, lectuur waar enig nadenken op zijn plaats was. Daarom niet altijd de filosofische canon hoor. Ideaal vond ik, want juist in vakantiestemming was het gemoed vrij van beslommeringen en alledaagse besognes. Zo heb ik Sloterdijks *Kritiek van de Cynische Rede, Lust, Dood en Duivel, in de Literatuur* van de Romantiek van Mario Praz (of hoe je 'The romantic agony' vertaalt!). De *Essais* van Montaigne heb ik geprobeerd en nog wel een paar andere kleppers. Een tot nu toe levenslange vriendschap met deze auteurs was het resultaat. Re-

moulins 1 stond echter in het teken van Ludwig Wittgenstein: de *Tractatus logico-philosophicus*, een titel om schrik van te krijgen, die trouwens niet van Wittgenstein zelf kwam, maar van zijn partner in crime, G.E. Moore. Ik las het in de vertaling van W.F. Hermans. In zijn voorwoord waarschuwt Wittgenstein al: 'Dit boek zal misschien alleen iemand begrijpen, die de gedachten welke erin uitgedrukt zijn – of toch soortgelijke gedachten – zelf al eens gedacht heeft. En zowel de (genummerde) openingszin als de slotzin (uitspraken genoemd) zijn fenomenaal en sinds het verschijnen van de Tractatus berucht tezeldertijd: 1° *Die Welt ist alles, was der Fall ist. (De wereld is alles, wat het geval is – ooit zelf al eens gedacht?)* en ten slotte 75 dubbele bladzijden verder, de slotuitspraak: 7° *Wovon man nicht sprechen kann, darüber muß man schweigen (Van dat waarover niet kan worden gesproken, moet men zwijgen – waarmee dan alles gezegd is natuurlijk)*

Sommige beelden zijn na meer dan twintig jaar nog in mijn brein gebrand, zo ook een glas Ricard, mijn zonnebril en de Tractatus, waarvan de kaft al wat gescheurd was, op het meermaals overschilderd blad van een ijzeren terrastafeltje in Remoulins. Meer herinner ik me eigenlijk niet van dit dorp.

6.522 Es gibt allerdings Unaussprechliches. Dies zeigt sich, es ist das Mystische. (Er bestaan stellig onuitsprekelijke zaken. Dit toont zich, het is het mystieke.)

Kwamen ook in aanmerking: Rye, Ravenna, Rocherath

Volgende aflevering: Q (tja)

Het favoriete boek

Schommelen met Nicole De Vos

Herta Müller (°1953) is een Duits-Roemeense schrijfster. Dictatuur is het hoofdthema in haar werken, iets waar zij persoonlijk veel ervaring mee heeft.

Van al haar werken is 'Ademschommel' mijn voorkeursboek. Het zal mij levenslang bijblijven.

Het verhaal van de 17-jarige Leo speelt zich af in een Russisch goelagkamp waar na de capitulatie van Roemenië in WO II, alle "Duitse" mannen en vrouwen tussen 14 en 46 naartoe gedepor-

teerd werden. Als vergelding moesten zij helpen aan de wederopbouw van de Sovjet-Unie.

Naast overleven, is honger de rode draad in het kamp. Leo overleeft ook door zijn fantasie, door o. a. aan alledaagse dingen poëtische benamingen te geven.

De zwaarte van het onderwerp, het lijden, het overleven wordt in evenwicht gehouden door Herta Müllers stijl van schrijven die verrassend poëtisch is. Zoals zij bijvoorbeeld de geur van gekookte, rottende aardappelschillen beschrijft en vele andere zaken... weinigen kunnen het haar nadoen.

Het is ongelofelijk hoe je bij het lezen van dit "gruwelsprookje" toch nog kunt glimlachen en ook omdat het met een zekere lichtheid geschreven is, vind je het bijna jammer dat het eindigt.

Het boek is gebaseerd op waargebeurde feiten. De moeder van de schrijfster verbleef vijf jaar in een dergelijk kamp, alsook vele dorpsgenoten waarvan zij de herinneringen noteerde zoals van o.a. de dichter Oskar Pastior.

Ademschommel, 2009, Uitg. De Geus, ISBN 978-904451626-5

DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem

De leesgroep las...

door *Els Durnez*

Amity Gaige, Schroder

Hoever ga je in je liefde voor je kind? Een vraag die veel gevoelens opwekte in de leesgroep. Het boek van de jonge Amerikaanse schrijfster werd door de meerderheid graag gelezen. Omwille van de problematiek? Zeer zeker. Er was dus ook veel discussie.

Een vader, gescheiden, ontvoert zijn dochtertje van zes. Zijn identiteit heeft hij zelf verzonnen om als immigrant in Amerika aanvaard te worden. Doorheen het boek, waarin de vader zelf zijn verhaal vertelt maken we kennis met zijn motieven en zijn verzonnen geschiedenis.

De liefde voor zijn dochtertje staat centraal. Beseffend dat hij wel eens voor goed het bezoekrecht zou kunnen verliezen ontvoert hij het kind. Zijn verhaal is een apologie, die hij op aanraden van zijn advocaat na de feiten en wanneer zijn valse identiteit bekend is, in de gevangenis schrijft.

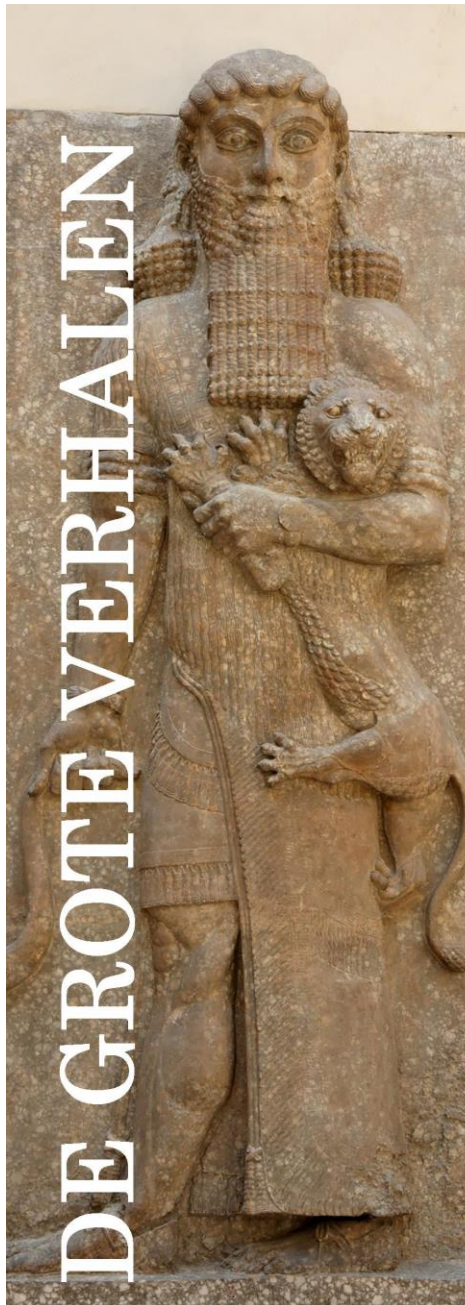
We maken kennis met een man die het noorden kwijt is en wiens waanzin, maar ook zijn goede bedoelingen, duidelijk worden. Op het einde van zijn avontuur, zijn dochtertje is ziek, gaat hij met haar naar het ziekenhuis. Zijn dochter betekent meer voor hem dan de straf die hem te wachten staat.

Hoewel we de nodige reserves hadden bij "Amerikaanse" bestsellers, is dit toch een boek dat zeer goed bevonden werd. Niet alleen qua problematiek, maar ook de manier waarop het boek opgevat is: de opbouw van het boek, het standpunt van de schrijver, de vertaling konden ons uitermate boeien...

Horen, zien en schrijven...

"Leesclubs vormen een waardevol vervolg op de tragedies, omdat ze de mensen nog beter dan een film of een gedenkteken emotionele ervaringen kunnen bezorgen en tot nuchtere discussies kunnen leiden die aanzetten tot denken. Zij nodigen uit tot kritische gesprekken en tot emotionele participatie"

Martha Nussbaum, in 'Politieke emoties'

*Het Beleefde Genot &
Bibliotheek Zedelgem*

I

15 juni 2014 om 11 u.

GILGAMESJ-EPOS

door Michel Tanret

II

21 september 2014 om 11 u.

ODYSSEIA

door Patrick Lateur

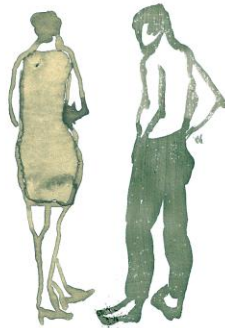
III

26 oktober 2014 om 11 u.

**DE GEHEIME
GESCHIEDENIS
VAN DE MONGOLEN**

door Bert Gevaert

**Bibliotheek
Zedelgem (I en II)
Gemeentehuis
Loppem (III)**

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING